XXVII ANUL XXVII

NR. 1 IANUARIE 1937

REVISTA TEOLOGICĂ

REDACŢIA ADMINISTRAŢIA

SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ ANDREIANĂ

Anul XXVII Ianuarie 1937 Nr. 1

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

CĂTRE TOT CINUL PREOŢESC DIN ARDEAL

IN PRAGUL ANULUI NOU

De Diacon GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Păşim în anul nou o mie nouă sute treizeci şi şapte dela Hristos şi al douăzeci şi şaptelea de cinstită existenţă a „Revistei Teologice". Păşim cu fireştile nădejdi şi mai ales cu deplină încredere în ajutorul lui Dumnezeu, care va sprijini şi va binecuvânta cu roade bogate silinţele tuturor celor ce ostenesc să umple paginile acestei reviste, lună de lună, cu roadele ştiinţei lor, cu spuma curată a gândurilor lor şi cu încercata înţelepciune a experienţelor lor.

Între aceştia, cel mai mic sunt eu. Şi tocmai pe mine a căzut alegerea I. P. S. Mitropolit Nicolae, când a sosit ceasul să desemneze un succesor ilustrului director al „Revistei Teologice" plecat dela noi la scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului şi Clujului. Nu m'am întrebat niciodată de ce a binevoit Înaltul patron şi fondator al revistei noastre să săvârşască unele ca acestea. Nu-mi puteam îngădui o asemenea întrebare. Chemarea cu care m'a cinstit I. P. S. Sa n'am luat-o ca o invitare, ci ca o *poruncă*. Nici n'o puteam socoti altfel. Căci dacă, din darul Domnului sunt ceeace sunt, apoi n'am să uit toată viaţa că pregătirea mea teologică pe care o pun acum în slujba sfintei noastre Biserici, o datoresc întreagă I. P. S. Mitropolit Nicolae, care m'a purtat la şcoală mai mulţi ani, în ţară şi în străinătate, îngrijindu-se îndeaproape, cu timp şi fără timp, să nu îngrop

talantul ce mi l-a dat Dumnezeu, ci să-l înmulțesc ca oarecând servitorul sârguincios din parabolă.

Aduc cu mine, la cârma acestui amvon impunător al spiritualității ortodoxe românești din laturea de dincoace a Carpaților, întâi de toate o dragoste caldă față de „Revista Teologică" și-o neprefăcută admirație pentru toate câte s'au lucrat în paginile ei, vreme de peste un pătrar de veac, spre buna îndrumare a vieții bisericești din aceste laturi ale scumpei noastre țări.

Și 'n rândul al doilea, dorința curată de-a purta cu cinste torța de lumină ortodoxă pe care mi-a predat-o P. S. Episcop Nicolae Colan, așa cum au făcut iluștrii mei înaintași.

Astfel fiind gândurile cu cari mă spovedesc când încep primul meu an de apostolat — până acum m'am socotit doar ca un suplinitor al P. S. Episcop Nicolae Colan — e ușor de priceput că nici un fel de program personal nu-mi împovărează pășirea în slujba la care am fost chemat. Programul meu, e programul revistei. Iar programul revistei, a fost alcătuit de întemeietorul ei. Mai bine de-un pătrar de veac, el a fost verificat în lumina nevoilor duhovnicești de pe aceste plaiuri. Rezultatul, se cunoaște: „Revista Teologică" trăiește și astăzi. Și încă — cu cinste. Fiecare din prețuiții ei conducători s'au străduit să-i înmulțească prestigiul ce i l-a imprimat puternica personalitate a celui ce ne-a dat-o. Eu vreau să păstrez neștirbită această sfântă moștenire. Și am toată nădejdea că voiu isbuti. Fiindcă, sunt încredințat că oridecâteori voiu alerga după cuvânt de povață, I. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop Nicolae Colan — Ei în primul rând — nu vor zăbovi să mi-l dee cu dragostea pe care o cunosc. Am apoi înțelegătorul sprijin — totdeauna gata să se dăruiască bucuros revistei noastre dragi — al colegilor profesori dela Academia teologică „Andreiană" din Sibiu și al mai vechilor purtători de condeiu din entuziasta familie a „Revistei Teologice". Și mai presus de toate, ajutorul lui Dumnezeu, pentru a cărui mărire ne ostenim noi toți.

Dacă e adevărat că „Revista Teologică" s'a impus ca o necesitate indiscutabilă în viața noastră bisericească, apoi

nu e mai puţin adevărat că ea mai are de obţinut ceva foarte important: *colaborarea cât mai multor purtători de condeiu din rândurile clerului nostru şi sprijinul întregei preoţimi din Mitropolia Ardealului.*

Se ştie îndeobşte că cei ce-au ostenit în paginile ei, au făcut-o din idealism curat şi nu îndemnaţi de pofta vreunui câştig bănesc pe care modestele sale mijloace materiale n'aveau de unde să-l ofere. La „Revista Teologică" toţi am lucrat pe gratis, afară de tipografi. Şi aşa vom lucra şi de aici înainte. Drept aceea, convinsă fiind că strădaniile ei de-a pune, lună de lună, la dispoziţia oamenilor bisericii noastre, rezultatele ştiinţei teologice şi oglinda vieţii religioase, vor fi preţuite după dreptate, revista pofteşte la muncă pe toţi cei ce se indeletnicesc cu scrisul teologic, asigurându-i că paginile ei stau deschise să găzduiască bucuros roadele ostenelelor lor şi să le trimită la propovăduire. Ne gândim mai ales la domnii colegi profesori ai Academiilor noastre de Teologie dela Arad, Caransebeş, Cluj şi Oradea, ale căror contribuţii preţioase am vrea să avem cât mai curând bucuria să le împărtăşim obştei cititorilor „Revistei Teologice".

Dar revista noastră nu vrea să-şi sporească numai statul major al colaboratorilor săi, ci şi oastea cetitorilor. Dorinţa noastră este s'o vedem pătrunzând în toate casele preoţeşti, de pe întreg cuprinsul Mitropoliei Ardealului. Asprele condiţii de viaţă ale veacului acestuia nu ne pot face să punem în cumpănă binecunoscuta jertfelnicie a preoţilor noştri, când e vorba să-şi procure un aliat preţios în îndeplinirea conştiincioasă a sfintei lor misiuni, cum e revista aceasta. Căci „Revista Teologică" pentru trebuinţele duhovniceşti ale cinului preoţesc a fost chemată la viaţă acum trei decenii. Ea s'a scris şi se scrie *pentru preoţi.* Dorinţa de-a se instrui a preoţilor a ajutat-o să trăiască; obolul lor dăruit cu tragere de inimă a fost razimul material care n'a lăsat-o să piară. Iar dacă-i aşa, cu cât mai mult trebue să se înfierbinte această preoţime întru sprijinirea ei, astăzi când „Revista Teologică" luptă cu atâta entuziasm pentru consolidarea României ortodoxe şi româneşti. Suntem o biserică săracă în bunuri lumeşti, dar care cu atât mai vârtos se strădueşte să-şi înmulţească co-

morile cele duhovniceşti cu cari a răsbit pe cărările întunecate ale trecutului la lumina isbăvirii naţionale şi religioase. Cinstiţii noştri preoţi au prilejul să arate încă odată că, în ciuda tuturor greutăţilor vremii, n'au uitat acest adevăr şi nu dispreţuiesc cuvântul de îmbărbătare ce li-l trimitem.

Cu tot riscul pecuniar împreunat cu o asemenea îndrăsneaţă încercare, primul fascicol al „Revistei Teologice" pe anul nou 1937, va bate la uşa inimii înţelegătoare a fiecărui preot ortodox de pe întinsul Mitropoliei Ardealului, dornică de-a rămânea sub acoperişul său „în veac", a-l însoţi, a-l îmbărbăta şi a-l sluji cu credinţă în toate zilele vieţii ce i le-a rânduit Dumnezeu de sus.

In pragul anului pe care-l începem, „Revista Teologică" chiamă la muncă şi la jertfă tot clerul ardelenesc. Nu pentru slava ei, ci pentru mărirea lui Dumnezeu şi a sfintei Sale Biserici.

Doamne al puterilor, fii cu noi!

Diacon GRIGORIE T. MARCU

CULTUL CREŞTIN ORTODOX CA MIJLOC DE PĂSTORIRE A SUFLETELOR

De Preot SPIRIDON CÂNDEA
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Conducerea sufletelor în împărăţia lui Dumnezeu reclamă astăzi mai mult decât oricând ca preotul să utilizeze toate mijloacele cele vechi şi nouă pentru realizarea acestui ultim scop al oricărei pastoraţii creştine. Un mijloc vechiu de pastoraţie dar cu putere şi însemnătate egală şi pentru zilele noastre, ca şi pentru toate veacurile viitoare, este cultul divin ortodox.

„Cultul creştin poate fi definit fără greş ca o dramă a virtuţii creştine pe drumurile ei de izbândă şi în momentele şi episoadele centrale ale lucrării ei morale şi spirituale".[1] Cultul creştin şi în special „cultul ortodox, prin frumuseţea şi varietatea lui, este ceva unic în creştinătatea întreagă. El uneşte culmile inspiraţiei creştine cu cea mai frumoasă moştenire antică primită din Bizanţ. Viziunea frumuseţii spirituale se uneşte, în cultul ortodox, cu cea a frumuseţii lumii. Şi această viziune, această speculaţie artistică şi spirituală se traduce în afară prin formele pietăţii şi ale cultului ortodox. Acest cult este *cerul pe pământ*, este manifestarea frumuseţii lumii spirituale, este arta ideală, care prin ea însaşi ne dă sentimentul *dulceţii Bisericii*".[2] In special sfânta liturghie ortodoxă este o adevărată capodoperă. Liturghia noastră, cu misticismul ei, cu înălţimea şi sublimitatea concepţiilor, cu jertfa cea de pe Golgota şi cu toată viaţa Mântuitorului, care se reînoeşte — prin acte simbolice, citiri şi rugăciuni — totdeauna când se săvârşeşte această liturghie, a fost şi va fi până la sfârşitul veacurilor cultul cel mai

[1] Dr. Gr. Cristescu: Cultul creştin ca mijloc de solidaritate socială. Editura revistei „Renaşterea" 1924, pag. 12.

[2] Sergiu Bulgakoff: Ortodoxia, traducere de N. Grosu. Sibiu, 1933, pag. 162—163. Vezi deasemenea articolul „Cerul pe pământ" de acelaş autor publicat in colecţia pentru creştinismul oriental Una sancta, München, 1928.

sublim şi cel mai admirat de toţi aceia cari se vor învrednici să-i pătrundă înţelesul şi să-i guste frumuseţea. Această liturghie nu este altceva decât însaşi Teologia întreagă turnată în forme speciale pentru viaţa sufletească a tuturor creştinilor".[1]

Dar nu numai liturghia ci şi celelalte părţi, celelalte acte ale cultului divin ortodox sunt tot atât de bogate în sensuri, în frumuseţi şi în puteri de revărsări a darurilor lui Dumnezeu asupra oamenilor. In special sfintele taine sunt tuburile spirituale exclusive prin cari din înălţimea cerului se coboară în viaţa oamenilor darurile sfinţitoare, sunt pridvoare unice cari conduc în împărăţia lui Dumnezeu pe toţi aceia cari cu sete, cu credinţă, cu deplină cucernicie şi nădejde trăiesc o viaţă nedespărţită de aceste mijloace harice creştineşti.

Deci nu se poate ca cultul divin ortodox, acest tezaur de frumuseţe, această artă desăvârşită să nu influenţeze asupra sufletului omenesc şi să nu înmoaie şi pe cea mai împietrită inimă atunci când prin cult se urmăreşte în chip sistematic ajungerea acestui scop. O veche legendă spune că Ruşii cari căutau adevărata credinţă şi cari asistară la o slujbă în biserica Sfânta Sofia din Constantinopol, au declarat că nu mai ştiau unde se aflau — pe pământ sau în ceruri — şi impresionaţi peste măsură de această slujbă au spus că numai în Biserica ortodoxă se găseşte credinţa cea adevărată. Urmarea a fost că întreg poporul rusesc s'a încreştinat primind credinţa ortodoxă.

La fel ne arată istoria convertirilor religioase că adeseori motivul conversiunii a fost la cele mai multe persoane de ordin pur sentimental. In special celebrarea cu fast a unei liturghii sau a unei alte părţi a cultului divin ortodox, ca de pildă slujba înmormântării cu cântările ei de o duioşie până la lacrimi, sau rugăciunile neîntrecut de frumoase dela taina sfântului maslu etc. au fost adeseori singurele motive cari au influenţat asupra sufletului omenesc determinând întoarcerea omului înstreinat şi intrarea lui din nou în sânul Bisericii lui Isus Hristos. Frumuseţea cultului creştin, dar

[1] P. Dr. Joh. Chrys. Schulte: Die Kirche und die Gebildeten. Freiburg im Breisgau, 1919, pag. 114–115.

mai ales misticismul acestuia, a influenţat totdeauna şi influenţează într'o măsură şi mai mare astăzi asupra tuturor claselor sociale. Chiar în rândul intelectualilor sunt astăzi foarte multe suflete „cari nu vor să mai ştie prea mult despre logică şi dialectică, cari au ajuns cu aceste lucruri la un fel de saturaţie, cari îşi dau seama că ştiinţa şi raţiunea nu le-au dat nici credinţă, nici morală, nici religiositate şi că sufletul omenesc lipsit de aceste bunuri este nefericit şi cumplit de sbuciumat".[1] Când asemenea suflete ajung să pătrundă şi să guste cât de cât din frumuseţea şi din misticismul cultului ortodox, ele se aprind deodată de un foc sfânt, iar sub lumina şi căldura acestuia paşii lor se întorc din drumul rătăcirilor de până acuma şi merg pe calea adevărului deadreptul în împărăţia lui Dumnezeu. De aceea cu drept cuvânt pr. prof. Gr. Cristescu, vorbind despre cultul creştin, a putut spune:

„La auzul axionului care înfioară întreaga creştinătate prin armoniile unei adoraţii conştiente, identice şi tot atât de vii chiar dincolo de schismele confesionale, sufletul omenesc — nu risc să afirm chiar al celui păgân, îngenunchie covârşit de unda spirituală care se revarsă asupra lui înviind energii şi gânduri de viaţă superioară". Atât din lumea creştinilor înstrăinaţi de religie şi Biserică cât şi „din lumea mozaismului rigid şi a mahomedanismului tenace, avem atâtea dovezi de abdicare în faţa misterului euharistic creştin care înmoaie prin însăşi firea lui, mai presus de cuget şi de graiu, inima umană, oricărei ideologii teologice şi-ar fi robit ea ascultarea şi lucrarea... Toate categoriile sociale dispar şi în naosul creştin stau numai sufletele cari palpită de dorul lui Hristos. Iar sub fâlfâirea procoveţelor se 'ntind la pământ trupuri cari nu mai pot găsi nici un motiv de trufie în fiinţa lor strivită de nevolnicii fără altă nădejde decât acea care se leagă de isbăvirile lui Hristos".[2]

Dacă F. X. Münch vede în liturghia romano-catolică, bine săvârşită, un mijloc potrivit şi un drum sigur care conduce pe intelectuali în comorile religiei,[3] în taina cea mare a sfintei jertfe şi în viaţa de rugăciune a Bisericii, atunci noi

[1] J. Ch. Schulte op. cit. pag. 150.
[2] Pr. Gr. Cristescu, Op. cit., pag. 11–13.
[3] Jahrbuch 1918, 9.

cu şi mai mult drept putem socoti cultul Bisericii noastre — care întrece în misticism şi frumuseţe orice alt cult religios — ca pe unul din cele mai puternice mijloace prin cari putem readuce din nou la credinţa cea adevărată pe toţi cei înstrăinaţi de religie şi biserică şi putem întări mereu în convingerile lor religioase pe toţi fiii Bisericii lui Isus Hristos.

Dar pentruca cultul ortodox să exercite toată puterea lui de atracţiune asupra sufletului omenesc, pentruca el să devină un adevărat mijloc de pastoraţie colectivă, el trebue, mai întâi de toate, să fie făcut cunoscut tuturor creştinilor în toată bogăţia sensurilor lui.[1] Pentru acest scop se pretinde ca şcoala de orice grad să cuprindă în programul ei — alături de alt material religios — şi explicarea părţilor mai însemnate ale cultului ortodox. Paralel cu şcoala trebue ca Biserica, prin predici şi conferinţe speciale, prin presă şi broşuri de propagandă, să introducă pe oameni în cunoaşterea actelor simbolice ale cultului divin creştin. Biserica trebue să lucreze continuu şi prin mijloace speciale să pătrundă şi să facă cunoscut cultul ortodox chiar şi oamenilor acelora cari participă foarte rar sau nu asistă deloc la slujbele religioase. Numai celce cunoaşte poate să guste şi să aprecieze apoi toată frumuseţea acestui cult. Ori la noi s'a lucrat prea puţin până astăzi pe acest teren şi de aceea cultul ortodox este în cea mai mare parte necunoscut. Urmarea firească a acestui fapt este că mulţi oameni se plâng că slujbele ortodoxe sunt prea lungi şi că ele nu mai corăspund necesităţilor sufleteşti ale orăşenilor de astăzi. Ori aceste cuvinte le spun deobicei oamenii aceia cari nu înţeleg nimic din tainele cultului creştin, oamenii aceia cari n'au pătruns nici sensul cuvintelor şi nici rostul mişcărilor spuse şi săvârşite în actele cultului ortodox.

Pe lângă explicarea cultului, care trebue să se facă prin toate mijloacele şi pe toate cărările posibile, pentruca el să influenţeze în gradul cel mai înalt asupra celorce asistă la săvârşirea lui, se mai pretinde încă un lucru şi anume: se pretinde ca cultul să fie celebrat totdeauna cu

[1] Pius Parsch: Der Seelsorger als Liturge in rev. Bibel und Liturgie Nr. 9 din 1 Febr. 1932, pag. 191.

toată solemnitatea. Persoanele cari servesc trebue să fie ele, mai întâi de toate, pătrunse de sfinţenia şi sublimitatea acestui cult. De aceea, clerul trebue să lase laoparte toată grija cea lumească şi să se desbrace de orice preocupare personală atunci când îmbracă haina sfinţită pentru a săvârşi cultul creştin. Numai dacă face acest lucru, va putea să liturghisească cu demnitate, cu linişte, cu claritate în expresii, cu clasicism în mişcări şi melodie şi cu toată sfinţenia cerută de solemnitatea cultului. Celebrarea slujbelor ortodoxe să nu fie pentru nici un cleric o repetare mecanică a aceluiaş lucru, o săvârşire făcută cu grabă, cu neatenţiune, cu necuviinţă, cu nervozitate, cu îngrămădire de cuvinte, cu gesturi şi mişcări nepotrivite, ci cultul să fie pentru toţi prilejul cel mai sfânt prin care sufletele se înalţă spre Dumnezeu. Preotul trebue să liturghisească astfel încât el însuşi să aibă în orice clipă convingerea că prin slujba pe care o săvârşeşte influinţează în gradul cel mai înalt asupra tuturor oamenilor cari participă la această slujbă. Preotul nu trebue să uite nicicând că, între altele, cultul divin are şi scopul acela de a încălzi şi pe ceice sunt reci, de a determina să deschidă uşa şi ferestrele sufleteşti, pentruca să intre darul lui Dumnezeu şi la aceia la cari până acum n'a putut pătrunde din cauză că ele au fost sistematic ferecate cu lanţul indiferentismului religios sau cu cel al necredinţei în Dumnezeu. Numai dacă se îndeplinesc aceste cerinţe, cultul divin ortodox devine un mijloc puternic de pastoraţie creştină.

Pr. S. CÂNDEA

GÂNDURI ASUPRA SFINTELOR TAINE CA MIJLOC DE PASTORAŢIE

De Preot PAVEL BORZEA

Noi preoţii şi poporul încredinţat nouă spre păstorire dorim să realizăm numai binele, frumosul şi desăvârşitul în viaţa pământească şi ca ultim scop al acestui progres uman, fericirea vecinică în împărăţia bunului Dumnezeu. Ni-e dor într'adevăr de stări mai bune sufleteşti, cari să determine relativa stare de mulţumire a acestei vieţi. Ne stânjeneşte însă în această tendinţă spre supremul bine imanent şi transcendent, *păcatul*. Suntem atât de puternic aplecaţi spre păcat, încât parecă am fi prizonierii lui. Noi ştim bine că aceasta nu-i adevărata stare a fiinţii noastre, suntem deplin convinşi că stăpân ni-e bunul Dumnezeu şi Lui Unuia trebuie să-I slujim. Dar compromisul vieţii lui Adam ne-a betejit şi ne-a mânat pe calea deşertăciunii. Din această rătăcire, care duce spre prăpastia iadului, ne scoate Domnul nostru Isus Hristos. Fiul lui Dumnezeu, întrupându-se, a biruit păcatul în trupul Său. Compromisul dintre om şi lume prin care sufletul omului devenise prizonier păcatului, a fost şi este definitiv biruit. „Indrăsniţi, Eu am biruit lumea". Aceasta e porunca. Iar lucrarea la care ne mână această poruncă e libera colaborare a omului, prin taine afiliat lui Dumnezeu, cu graţia dumnezeiască. In lumina acestei porunci, noi preoţii poporului românesc, suntem datori prin păstorirea noastră să ridicăm viaţa poporului nostru spre atingerea idealului moral creştin şi deplin stăpânitor pe moravurile naţionale. Noi, mai mult decât şcoala, suntem îndreptarul de cultură al poporului nostru. Apa vie a credinţei e la noi. Biserica creştină naşte prin taine pe fiii românismului. Ea primează în educaţie. Noi preoţii suntem datori şi răspunzători poruncii de mântuire, idealului de cultură şi vremelnicei mulţumiri pământeşti a neamului nostru. Accentuez dela început aceste mari îndatoriri, ca să justific concluziile.

Tainele, după experienţa mea de păstorire, sunt momentele de bucurie duhovnicească de cari se împărtăşeşte fiinţa creştinului pentru a primi putere dela Dumnezeu prin Duhul sfânt, de a lupta împotriva mâhnirilor lumii. Tainele nasc, cresc şi susţin pe creştin. Credinţa în ele aduce bucuria mântuirii. Preotul ca săvârşitor al Tainelor e omul lui Dumnezeu. Ascendenţa lui morală e aureola văzută a tainei. Autoritatea lui, de nimic umbrită, e momentul determinant, decisiv, pentru întărirea credinţei pe care i-o aduce în aceea clipă credinciosul care primeşte taina.

Se spune, cu păcat însă, că nevrednicia preotului nu influenţează intenţia şi dorinţa de mântuire a credinciosului. Falş. Nu se poate o mai falşe acoperire a nevredniciei preoţeşti. Pastoraţia luminează sufletele şi deşteaptă conştiinţele adormite. Cum va fi un preot stăpânit de lumeşti nevrednicii luminător de suflete şi deşteptător de conştiinţe? O mare bucurie lăuntrică, însufleţită de nădejdea mântuirii, mână pe creştin la primirea tainei. Să intrăm fin, dar hotărît, în sufletul acestui credincios, care intenţionează primirea unei taine. O mamă lehuză şi un tată vesel îşi trimit pruncul pe braţele naşei la botez. O sfântă nădejde le scoate lacrimi în ochi. Lacrimile cele mai curate însoţesc trimiterea. Tu preotule, sluga şi săvârşitorul tainei lui Dumnezeu, te-ai pregătit să primeşti, să întăreşti, să desăvârşeşti potenţialitatea sfinţeniei care-ţi vine cu toată încrederea şi cu toată dragostea? Tu îţi dai seama, acum când prin încredinţarea pe care o ai dela bunul Dumnezeu, bagi în biserica lui Dumnezeu un suflet nou, îţi dai seamă că tu ai dreptul şi puterea de a propovedui cuvântul lui Dumnezeu şi de a conduce pe credincioşi pe calea mântuirii la fericirea vremelnică şi vecinică? Şi spui tu celor de faţă, ca să-i luminezi şi să le deştepţi conştiinţa, la însemnarea pruncului, că „cel însemnat de curând este şi se face pe întreagă viaţa ales ostaş lui Hristos Dumnezeului nostru?" Te-ai pregătit tu preotule ca la lăpădări să faci pastoraţie cu finul tact pe care ţi-l porunceşte Mântuitorul Hristos: „fiţi înţelepţi ca şerpii şi blânzi ca porumbii", însă „nu daţi sfintele cânilor nici mărgăritarele porcilor", eşti tu dar pregătit ca la botezul care-l faci să povăţueşti pe cei de faţă

nu numai a răspunde pentru micuţul inconştient, ci a-i cutremura în conştiinţa lor, a se lăpăda de diavolul, de lucrurile lui, de îngerii lui, de slujbele lui, de trufia lui? Iată muntele Carantania îţi stă în ajutor, să ajuţi credinciosului să scape de multele ispite şi superstiţii, cari încețoşază curăţenia creştinismului românesc.

Sunt bune predicile, sunt folositoare explicările, dar mie îmi dovedeşte experienţa mea, că întrevorbirile pastorale, cu tact şi hotărîre susţinute, în cursul săvârşirii tainei, depăşesc toate rezultatele. Pastoraţia individuală şi directă îşi are aci locul cel mai nimerit. „Te'mpreuni cu Hristos?" „Te-ai împreunat cu Hristos?" şi „crezi Lui" şi „te închini Lui?" Iată momente cari covârşesc totul. Unde îţi este preotule al lui Dumnezeu curajul în Hristos a îndrăzni, a lupta cu aceste înfricoşătoare arme ale tainei încreştinării asupra regelui, ministrului, generalului, marilor diregători şi domni ori ale soţiilor lor, comercianţilor, negustorilor, plugarilor, măeştrilor, ori zilerilor când îţi stau în faţă şi-s cu sufletul vesel să primească orice propoveduire a ta întru Hristos? Şi să nu-mi spui că te ascultă dar nu fac, căci venirea lor înaintea ta se repetează de atâteaori şi iată ai ocazia de a le controla viaţa şi de-a le determina libera voinţă prin convingere sinceră, ca să se încredinţeze cu totul lui Hristos. Şi să nu cârtească nimeni că aceste frumoase aplicări pastorale ar fi un amestec al preotului în viaţa prea intimă şi prea internă a credincioşilor. Nu. Tocmai aci e cheia care rezolvă problema pastorală. Vindecarea lumii de destrăbălările sataniceşti, numai morala absolută a lui Isus Hristos o poate opera. Iar săvârşitorul tainelor creştinătăţii e el însuşi acest operator. Noi preoţii suntem administratorii, noi suntem de însuşi bunul Dumnezeu sfinţiţi, încredinţaţi cu această înfricoşetoare armă a moralităţii absolute. Ne trebue curajul asudării cu sânge ca să lucrăm cu ea şi prin ea să biruim lumea cea rea precum a biruit-o Marele păstor Isus Hristos.

Un minunat moment de înstăpânire creştină e rugăciunea însoţirii „Ingerului luminat". „Insoţeşte vieţii lui Inger luminat". Care dintre noi n'am fost pătrunşi de cele mai gingaşe sentimente religioase, când mamele noastre ne-au împreunat mânile cruce în cea mai fragedă copilărie şi

ne-au învăţat: „Inger îngerelul meu, ce mi te-a dat Dumnezeu“. Iată locul şi momentul când eu preotul lui Dumnezeu rog pe Tatăl lumii şi Stăpânul îngerilor, să însoţească pe întreagă viaţa un îngeraş acestui nou născut. Ce minunat moment de pastoraţie ne îmbie această rugăciune. Toate în acest moment sunt pregătite, ca un pământ mănos şi binelucrat, să primească învăţătura cea creştină a îngerului însoţitor, care să facă pe cel mic mare, pe cel slab tare şi în tot locul să-l însoţească şi de rele să-l ferească!

Dar ceeace concentrează toată datoria preotului ca păstor şi slujitor al sfintelor taine, e doctrina naşterii a doua, naşterii celei noui din apă şi din duh, e doctrina botezului cu Duh sfânt şi cu foc, care obligă pe preot a naşte conştiinţa creştină în cei cari primesc pe prunc cu nobila datorie de a-l face membru viu şi lucrător al bisericii lui Dumnezeu. Această ideală doctrină cere dela preot în momentul botezului şi a mirungerii toată puterea de concentrare, tot entuziasmul creştin, toată ascendenţa de bun păstor de suflete, prin cari puteri să hotărască pe întreaga viaţă soartea unui nou fiu al lui Dumnezeu şi al maicii Biserici. Intr'adevăr preote, mare e puterea noastră, grea e sarcina noastră, dar minunate sunt darurile şi harurile cu cari Isus Hristos ne îmbracă pe noi. Să îndrăznim să le facem vii şi lucrătoare. De două ori dragostea ne chiamă la datorie. Odată ca români păstrători ai moravurilor şi al doilea, ca slujitori ai Dumnezeului celui viu prin Isus Hristos. Vei sta nepăsător slujitorule al legii româneşti şi creştineşti în faţa acestei îndoite chemări? Vei lăsa necontrolată viaţa creştină ori necreştină, română ori neromână a naşului? Unde-i garanţia superiorităţii spirituale a unui naş francmason, ateu ori indiferent, a unui nemernic în neam şi lege? Vei încredinţa, săvârşind sfânta slujbă a înoirii, sufletul nevinovat al nădejdii creştine şi române în mâni şi creier de stârpiciune şi secătură morală şi naţională? Iată atâtea întrebări cărora simţul şi conştiinţa datoriei tale de păstor îţi strigă cu putere răspunsul, care dudue în inimă şi în urechi: Nu! Lăcomia, luxul, desfrâul notoric al naşului ori al naşei nu-ţi furnică preotule în sânge ca o revoltă îndreptăţită când ştii cum este şi cum ar trebui să fie, nu te mână ca o avalanşe a dreptăţii bunului Dum-

nezeu pe care îl slujeşti, să strigi: destul, destul cu ipocrizia, cu înşelarea lui Dumnezeu şi a sufletului nostru? Da! Acestea sunt şoaptele sufletului nostru de slujitori vrednici şi conştienţi. Să fim tari. Şi din şoapte ale sufletului nostru să le facem strigăte puternice ca din trâmbiţe de argint. Fii tare preote şi cu cârja Duhului sfânt loveşte în stânca necredinţei şi a falşităţii şi a minciunilor convenţionale şi bunul Dumnezeu va răsplăti îndrăsnirea credinţei tale curate şi neîndoelnice cu ţâşniri de apă vie, cu care împărtăşind pe naşi, vei renaşte creştinismul românesc, având-i pe adevăraţii părinţi sufleteşti, aşa precum sfinţii părinţi ai primelor veacuri creştine i-au aşezat şi i-au dorit, când au spus în canoanele lor, că afinitatea spirituală pe care o creiază naşterea a doua, naşterea din botez, e cel puţin tot aşa de sfântă ca şi afinitatea de sânge.

Pecetluirea acestor adevăruri o face darul Duhului sfânt care sălăşlueşte întru noi. Duhul sfânt împărtăşit sfinţilor proroci şi apostoli, ni-a fost împărtăşit şi nouă prin hirotonire şi prin mirungere iar noi îl împărtăşim fiilor bisericii creştine române. Cu toiag de fier au păstorit sfinţii prooroci şi apostoli, necăutând la faţa omului. Din porunca iubirii de Dumnezeu şi a adevărului lui au înfruntat pe regi, pe miniştri, pe diregători şi pe toţi oamenii pentru fărădelegile lor. Ei nu s'au făcut părtaşi, din comoditate, păcatelor mulţimilor desfrânate şi rătăcite dela adevărata credinţă, ci au rămas stâlpi de foc, luminători ai darului Duhului sfânt, care a grăit popoarelor prin ei. Noi datori suntem să luăm dela aceştia îndemnul pastoraţiei. Arma noastră, toiagul nostru, e cuvântul şi conformarea vieţii noastre potrivit cuvântului propoveduit. Să nu aştepţi preote roduri momentane. Samănă din Duh sfânt şi cu putere de foc şi nu purta grija roadelor, căci această grije nu ţi-a încredinţat-o ţie marele nostru Stăpân. Ţarina este a Lui, a lui Dumnezeu. Bunul Dumnezeu va purta grije de roade şi de strângerea lor la vremea sa. Tu lucră în Duhul sfânt, uită-te pe tine şi ale tale uită-le, şi să ştii că numai atunci ţi-ai plinit datoria când ai căzut pe brazdă. Tu preote prin taina preoţiei eşti ales din lume, ca şi marele preot Isus Hristos. Câtă bucurie duhovnicească exprimă sfânta taină a preoţiei. Hora în jurul mesei sfinte, după exprimarea în public a vredniciei e

o adâncă veselie a inimilor creştine, cari înseIau după descoperirea fiilor lui Dumnezeu, cari singuri atunci şi azi sunt nădejdea făpturii. Vrednic este? Da! Vrednic este, strigă în delir de bucurie poporul credincios. Dar, vă gândiţi fraţilor preoţi, ce ar fi când s'ar striga din popor: nu e vrednic? Nu că am putea fi mai puţin vrednici decât înaintaşii noştri. Dar compromisul pe care noi îl facem cu lumea, cu păcatele ei, cu comoditatea ei, cu moliciunea ei, buna voire cu care iertăm şi ne uităm printre degete la fapte oprite de religia noastră pentru care am fost şi suntem aleşi din lume, îmbrăţişarea unor ocupaţiuni, cari ne aduc bani şi bunuri lumeşti, acestea toate fac sminteală şi anihilează efectele pastoraţiei. Da, şi nouă ni dat să trăim, dar bucătura pe care mi-o agonisesc mie şi familiei mele să nu facă sminteală fratelui meu.

Pastoraţia de aci porneşte. Nici să nu binevoim cu păcatul. Chiar când nu ne facem părtaşi păcatului, noi preoţii ne aşezăm într'o stare greşită când binevoim cu el.

Mie ca păstor nu mi se cade să-mi nesocotesc treapta ierarhiei. A nu-ţi preţui treapta ierarhică cu care eşti îmbrăcat în organismul religiei creştine e a provoca haos şi anarhie. Eu ca preot prin sfânta taină a preoţiei sunt păstor în ordinea creştină, deci să nu mă fac ca unul care nu-i păstor. Mă fac tuturor toate chiar ca unul dintre ei, ca să-i mântui, dar nu voiu uita niciodată că eu sunt păstor şi o cât de mică clătinare a mea ca păstor în ordinea ierarhică a aşezării creştine e o cutremurare de care se resimte întreagă turma.

Ori când şi ori unde eu sunt şi trebue să rămân păstor şi părinte. *Pastoraţia nu are hotar.* Diregătorii lumeşti ieşind dela oficiu încetează de a mai fi ce sunt. Ei pot să se dedea distracţiilor şi plăcerilor nevinovate. Mie ca preot nu mi-e îngăduit acest lucru. Jugul Domnului mie nu mi se ia din conştiinţa mea nici când şi nici unde, de aceea rezultatele păstoririi mele nu se măsură nici cu ceasul, nici cu cotul, ci cu virtualitatea creştină de care se dovedeşte capabilă turma încredinţată mie. Toate aceste îndatoriri organice, sfinte şi sfinţitoare, cari isvorăsc din caracterul nostru de administratori ai tainelor lui Dumnezeu nu-ţi permit preotule să spui vreodată că eşti obosit. Preotul

în funcțiunea lui poate fi mort, dar nu ostenit. Eu sunt omul de legătură între cer și pământ și nu mi-e iertat să întrerup nici o secundă această legătură fără să periclitez continuitatea armoniei universale. Acesta este părintele, acesta poartă harul și darul. De sigur va avea și mulți protivnici, a căror limbă ca de șerpi și năpârci veninoase se multiplică prin răutatea și prin prostia lumii acesteia, de ți s'ar părea că-l răstoarnă, dar Mântuitorul Hristos ne ocrotește. Acesta este sfântul om al lui Dumnezeu care strigă de bucurie când prin taina nunții binecuvintează pe cei încununați într'un trup spre continuarea neamului omenesc: „Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dânșii". Acesta sunt eu preotul. Deci armele cu cari eu voiu păstori pe cei pe cari Dumnezeu i-a însoțit și răutatea omului umblă să-i despartă nu sunt altele decât reîmprospătarea sfintelor rugăciuni cu cari s'au juruit lui Dumnezeu, pentru o bună înțelegere sufletească și trupească. Acestui preot care e în neîncetată rugăciune, nu-i va lipsi duhul și înțelepciunea pastorației în amănunte și în miile de feluri de cazuri pastorale cari îi survin în viață. Credința neîndoită și dependența absolută de Dumnezeu nici nu vor da gurii unui astfel de preot cuvinte nepotrivite. Tainele și credința în ele trebuesc astfel predate și săvârșite ca să convingă pe creștin că forțele autonome ale omului sunt insuficiente mântuirii. Omul numai în strictă dependență de bunul Dumnezeu poate fi fericit vremelnic și vecinic. Fără o înțelegere deplină și adâncă, tainele devin considerate ca ceva neesențial și săvârșitorul lor așișderea. Insuccesele noastre de aci pornesc.

De încheiere, strig cu dragoste dar și cu îngrijorare preoțimii noastre: Scoală preoțime română creștină, ia-ți locul pe care școala și chemarea ta ți-l indică în conducerea neamului român și creștin. Reașează crucea cu tainele creștinătății în fruntea neamului. Ferește-te de îndoială, moleșală, nehotărîre și sfială și bunul Dumnezeu îți va îmbogăți sufletul cu toate armele pastorației. Iar veacurile viitoare ale românismului vor scrie în istorie că ai binemeritat dela Țară și Neam.

Preot PAVEL BORZEA

MĂNĂSTIREA CUTLUMUŞ DIN SF. MUNTE ATHOS CTITORIE ROMÂNEASCĂ

De TEODOR BODOGAE
Profesor de liceu, Sighişoara

Mănăstirile muntelui Athos, această cetate de dârză rezistenţă ortodoxă, au cunoscut dealungul veacurilor patronajul aproape al tuturor popoarelor ortodoxe. A fost prin aceasta par'că menit să fie al tuturor ortodocşilor, iar nu numai al unora, cum vor astăzi Grecii, visând aici, în acest ochiu al Egeii dintre Hellespont şi Salonic, o puternică bază navală greacă. Pe la sfârşitul veacului trecut au manifestat şi Ruşii o astfel de hegemonie politică asupra lui, sigur tot din interese de stat, panslaviste. Istoria ne arată — şi acesta este adevărul — că s'au perindat în susţinerea şi patronarea Athosului toate statele ortodoxe: Bizanţul (adică Grecii), Româno-bulgarii din veacul XII—XIII, Sârbii cu ţarii lor, până la căderea sub Turci, Românii cu voevozii lor din sec. XIV—XIX şi Ruşii cu diferite danii pe care le-au făcut călugărilor, ce le permiteau să vină şi să ceară din ţară milă tot la 5—6 ani. După Bizanţul decadent îndată după Comneni (sec. XII), moştenitori ai tradiţiei de a face Sfântului Munte danii şi ajutoare devin ţarii româno-bulgari — scurt timp — şi ţarii sârbi, dela cari, prin legături politice şi de rudenie, am moştenit noi tradiţia vechilor împăraţi bizantini de a patrona Athosul. De fapt, patronajul şi ajutorul pe care l-au dat Voevozii români, nu s'a mărginit numai la mănăstirile Sf. Munte ci s'a extins la întreg orientul ortodox căzut sub stăpânirea turcească, începând dela mănăstirile sârbe şi bulgare şi trecând prin Grecia (Meteorele din Thesalia, Megaspileon din Moreea etc.) şi ajungând până la a susţine cele 3 patriarhate ecumenice: Constantinopol, Antiohia şi Ierusalim, cu instituţiile şi mănăstirile ce se ţineau de ele.[1] Dl N. Iorga are drep-

[1] Vezi N. Iorga: Fundaţiile religioase ale Domnilor români în Orien. An. Acad. Rom., secţia ist. 1912 p. 863 şi urm. Marcu Beza: Urme româneşti în Răsăritul ortodox, Bucureşti 1935 ş. a.

tate când vorbeşte în cartea cu titlul sugestiv „Byzance après Byzance“ de un imperialism românesc în tot orientul ortodox,[1] pentrucă din preajma zilelor de agonie ale imperiului bizantin şi până la mijlocul veacului trecut dania românească a fost aceea care a oprit dela decadenţa totală instituţiile ortodoxe din imperiul turcesc: mănăstiri, biserici, şcoli, patriarhate etc.

Dar nu numai am susţinut — revenind la Athos — mânăstirile, dotându-le cu bani, odoare, moşii, etc. ci contrar celorce afirmă grecii — că cele 20 de mănăstiri mari cari conduc azi republica monahală athonită sunt toate, afară de Hilandarul sârbesc, înfiinţate de ei — vom dovedi în cele de mai jos că voevozii noştri au întemeiat chiar una din cele 20 de mănăstiri ce stau în fruntea confederaţiei democratice athonite, Cutlumuşul.[2]

Situată la o distanţă de abia 10 minute înspre SE de Caries, capitala Athosului, mănăstirea Cutlumuş apare mai târziu în documente, spre deosebire de celelalte din jurul ei: Ivir, Filotheu, Xiropotam etc., ca să nu mai vorbesc de Lavra şi Vatopedi, întemeiate încă pe când Athanasie, întemeetorul monahismului athonit, era în viaţă († cca 1000). Istoricii cari au cercetat trecutul mănăstirilor athonite, nu ne fixează o dată sigură — natural din lipsă de documente — când s'ar fi întemeiat această mănăstire. Incercările unora de a-i duce începutul la finea sec. XIII-lea nu par convingătoare, pentrucă lipsesc documente sigure şi pentrucă mănăstirea pe vremea aceea n'a existat. Istoricul Manuil Ghedeon, în monografia sa asupra Athosului,[3] susţine că un oarecare Kutlumuş, ofiţer arab, de care pomeneşte scriitorul bizantin Kedrenos ca trăind pe la mijlocul sec. XI, ar fi întemeetorul acestei mănăstiri. N'are însă nici un alt argument pentru aceasta, decât că neputând explica etimologia cuvântului „Cutlumuş“, a crezut că poate atribui unui

[1] N. Iorga: Byzance après Byzance, Buc. 1935 p. 126 şi urm.

[2] Deşi călugării noştri sunt azi numeric în rândul al III-lea, după greci (2300) şi Ruşi (500), fiind peste 350, se ştie că noi n'avem drept la nici o mănăstire mare, ci sălăşluim în schituri şi chilii dependente de mănăstirile greceşti, în timp ce bulgarii, cari sunt abia 120 şi sârbii îşi au mănăstirile lor, în numărul celor 20.

[3] M. Γεδεὼν: Ὁ Ἄθως, ἀναμνήσεις — ἔγγραφα — σημειώσεις (Athosul: amintiri — documente — însemnări) Constantinopol, 1885 p. 9—11.

mahomedan întemeierea mănăstirii. Astfel de nume de mănăstiri greu de explicat — ştiindu-se că de regulă numele greceşti sunt compuse din simboale sau lucruri comune — mai sunt însă multe în istoria Athosului. Chiar mănăstirea Esfigmen de lângă Vatopedi, una din cele mai vechi, (lângă care a trăit şi Antonie întemeietorul de mai târziu a Lavrei din Pecerska Kievului[1]) are un nume pe care greu îl putem înţelege.[2] La fel mănăstirile Stavronichita, Hilandar, Constamonita sau Castemunitu etc., privitor la originea numelui cărora părerile sunt împărţite.[3] Cu alte cuvinte, nu constitue deloc un argument pentru ducerea originii mănăstirii Cutlumuş în sec. XI sau XII faptul pomenit mai sus. De altfel şi încercarea arhim. Porfir Uspenski, savant cercetător al Orientului ortodox, de a găsi explicarea numelui acestei mănăstiri dela un turc selgiucid Ketelmuş de pe la 1383 pare puţin probabilă, cel puţin nedocumentată[4] (deşi îi atribue credit şi cercetătorul obiectiv al Athosului V. Langlois).[5] E desigur, greu să explicăm provenienţa numelui acestuia, dar aceasta nu constitue un argument că numai decât numele mănăstirii ar trebui să fie de origină turcă sau arabă şi încă din sec. XI.

Ceeace ni se pare concludent în această ordine de idei este faptul că mănăstirea Cutlumuş nu apare în nici un document până la finea sec. XIV. Actele cele mai vechi

---

[1] Vezi G. Popa-Liseanu, Isvoarele ist. Românilor VIII: Cronica lui Nestor, Bucureşti 1935 p. 129.

[2] Vezi diferite interpretări la Κοσμᾶ Βλάχου: Ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω καὶ αἱ ἐν αὐτῇ μοναὶ καὶ μοναχοὶ πάλαι τὲ καὶ νῦν (Peninsula sf. Munte Athos, mănăstirile din ea şi monahii altădată şi azi) Volos, 1903 p. 304. Ghedeon o. c. 313, 319.

[3] Ghedeon 189, 195. Cosma o. c. 327—8 nota 2–3.

[4] Arhim. Porfir Uspenkji in Journal de l'Illustration publique de St. Petersburg, 1847—50, LVIII p. 60.

[5] Victor Langlois: Le Mont Athos et ses monastères, Paris 1867, p. 23. Nu cunosc explicaţia pe care o dă numelui mănăstirii K. Παπαρρηγόπουλος: Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ed. III, vol. IV, 310 ce mi-o indică arhim. Χριστόφορος Κτενᾶς proistamenul bis. grec. din Braşov, după noua lui carte: Ἅπαντα τὰ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ καθιδρύματα εἰς 726 ἐν ὅλῳ ἀνερχόμενα καὶ αἱ πρὸς τὸ δοῦλον ἔθνος ὑπηρεσίαι αὐτῶν, Atena 1935, p. 543, şi urm. (Despre toate instituţiile sfinte din sf. munte în număr de 726 şi serviciul ce l-au adus neamului grec pe când era în robie).

ce ni s'au păstrat privitor la întreg Athosul sunt tipicoanele (τυπικόν) sau orânduelile (regula, la catolici) cari au servit ca normă de conducere în viața monastică din Athos.[1] Ei bine, nici la tipiconul I din 972 nu se pomenește nimic de această mănăstire și nici la al II-lea din 1046. In cel dintâiu se văd o seamă de iscălituri, dar neindicându-se din partea căror mănăstiri, nu se știe sigur că existau pe atunci decât Lavra (cu Sf. Atanasie), Vatopedul, Ivirul (ambele întemeiate la îndemnul lui Atanasie), Filotheul, Xiropotamul, al cărui exponent, Pavel, reprezenta față de Atanasie o direcție monastică mai severă și mai contemplativă, Zograful cu egumenul Gheorghe și poate Esfigmenul, din cele pe cari le cunoaștem astăzi.[2] Iar în cel de-al II-lea se mai pomenește, pe lângă celelalte din întâiul și Dohiariul.[3]

E drept că în acest al II-lea tipicon[4] apare o mănăstire din apropierea Cutlumușului de mai târziu, Φιλάδελφος, despre care Cosma crede că printr'un hrisov imperial s'a alipit în 1334 Cutlumușului. Aceasta ar fi prima mențiune despre Cutlumuș.[5] Nu cunosc acest document fiindu-mi inaccesibil și nu știu peste tot dacă există. Probabil că a fost reală această alipire a mănăstirii Filadelful, însă mănăstirea Cutlumuș nu apare sub acest nume până în sec. XV-lea, cum bine constată Cosma. El se gândește la un hrisov din 1428, despre care P. Lemerle, directorul școalei franceze din Atena și cel care se ocupă cu publicarea documentelor fotografiate în Athos de cercetătorul Gabriel Millet, spune că este fals.[6] Și de fapt, acest hrisov

[1] Nu ne interesează aici hrisoavele împăraților bizantini, cari sunt mai vechi decât tipicoanele. Vezi G. Sotiriu, prof. univ. Atena: Τὸ Ἅγιον Ὄρος ed. III 1925, Atena, p. 68—9 notă.

[2] Cosma o. c. 31—35. O mulțime de mănăstiri — mai mici de sigur — au existat între 1000—1400 dar au fost distruse de pirați, latini, etc.

[3] Cosma o. c. 43.

[4] Vezi și textul tipicoanelor urmat de comentarii la: Th. Meyer, Die Haupturkunden für Geschichte der Athosklöster, Leipzig 1898 p. 32 și urm.; Δ. Πετρακάκου: Τὸ μοναχικὸν πολίτευμα τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω (Regimul monahal al sf. Munte Athos), Atena 1925, etc.

[5] Cosma 43. Vezi și lucrarea monumentală dar plină de inexactități a lui Gherasim Smirnakis Τὸ ἅγιον ὄρος, Atena 1903, p. 522 și urm.

[6] Vezi P. Lemerle: Bulletin de Correspondance Hellenique an. LVIII 1934, fasc. 1, p. 221—234. Vezi și A. Sacerdoțianu: Ctitorii mânăstirii Cutlumușului, în „Biserica Ort." 1935, p. 255—259.

poartă data Aug. indicția X-a, anul 6590 (=1082) spre a putea fi atribuit lui Alexie I Comnen (1081—1118), pe care-l crede și dl Iorga ca fiind întemeetorul mănăstirii.[1] Dar anul 1082 nu are indictionul 10 ci 5, ori în cancelariile bizantine, bine observă dl Sacerdoțianu, nu se greșea indictionul.[2] Și „emitentul" sigur nu poate fi Alexie I, ci Alexie III Comnen de Trapezunt (1349—90) căci iscălește Ἀλέξιος ἐν Χρ. τῷ Θεῷ Πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Πάσης Ἀνατολῆς, Ἴβήρων καὶ Περατείας, ὁ Μέγας Κομνηνὸς dând și numele soției, Teodora, pe câtă vreme a celui dintâiu Comnen, fu Irina.[3] Intărind cele hotărîte prin sighilionul patriarhal al lui Iosif II (1416—1439) care acorda Cutlumușului vechea mănăstire Alipios, din vecinătate,[4] acest hrisov se crede că l-a compus cineva care s'a ascuns în dosul autorității Comnenilor[5] pentru a da mănăstirii Cutlumuș o origină veche și împărătească. Va să zică, pe bază de documente nu se poate susținea existența unei mănăstiri Cutlumuș mai veche de sec. XIV.[6]

(Va urma) T. BODOGAE

---

[1] N. Iorga: M. Athos in legătură cu Țerile Române (in An. Acad. Rom., Mem. secț. ist., vol. 36, an. 1913, p. 473), și C. C. Giurescu: Ist. Rom. I. București 1935, p. 399, 403, 475 crede Cutlumușul numai mărit și înfrumsețat de Vlaicu.

[2] Sacerdoțianu o. c. 258.

[3] Vezi Lemerle o. c. 226—9.

[4] Cosma o. c. 221.

[5] Lemerle opinează că un membru din familia turcă de Ketelmusch pomenită în cronici, Constantin, fiu al lui Azz-Eddin, nereușind să asedieze Iconium-ul se creștinează și zidește la Athos o mănăstire, căreia călugării vor să-i dea o origină creștină și mai veche și atunci compun acest fals hrisov, care a fost luat de bun până de curând. Părerea lui Lemerle pare întemeiată și credem că numele mănăstirii vine dela acest personagiu și mai puțin probabil dela alterarea cuvintelor κοτύλη=κοτληος μούσης= bătrân, și cari în partea locului ar fi însemnând un bătrân osos, probabil un monah ce a întemeiat această mănăstire, care ar fi chiar Hariton, de care e vorba imediat mai jos. Vezi: Cosma o. c. 220—221.

[6] Cu drept cuvânt se poate numi greșită teoria călugărului athonit Sofronios Kaligos care in cartea lui Ἀθωνιὰ ἤτοι σὺντομος περιγραφὴ τοῦ Ἁγίου ὄρους Ἄθωνος, Smirna, 1870, p. 91—3 susține că mănăstirea Cutlumuș e din sec. X.

OPINII
ASUPRA PROIECTULUI DE MODIFICARE A LEGII ŞI STATUTULUI PENTRU ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE[1]

De Dr. NICOLAE POPOVICI
Profesor la Academia teologică din Arad

MODIFICĂRI LA STATUT (Urmare)

Art. 45 nou (47 vechiu) tratează despre atribuţiunile Consiliului parohial, dintre care literile *a—o* rămân nemodificate. Se suprimă, dar credem că fără motiv, litera *p* veche, potrivit căreia Consiliul parohial are datoria de: „a face, prin oficiul protopopesc, Consiliului eparhial orice propunere şi reclamaţiuni privitoare la afacerile bisericeşti, culturale şi epitropeşti". Este justificată propunerea de a se adăuga litera *p* (nouă) de „a aproba alcătuirea comitetelor prevăzute la art. 48 din acest Statut raportând prin protopopiat Episcopului", dar să se precizeze şi norma de instituire a acestor comitete, punându-se după cuvântul „Statut": „şi a alege pe membrii lor", ca astfel să fie determinată şi norma de instituire a lor. Litera *r* (nouă), care vorbeşte despre alegerea prin tragere la sorţi a unui delegat pentru alegerea membrilor adunărilor eparhiale, potrivit celor ce le-am expus la modificările dela lege (art. 9), să nu se primească.

La art. 45 nou (48 vechiu) C. C. B. nu propune nici o modificare. Aici se spune că Consiliul parohial ţine obligatoriu cel puţin 2 şedinţe pe an: la sfârşitul lunei Iunie şi Noemvrie, pentruca la adunarea parohială din Decemvrie Consiliul parohial să-şi poată prezenta raportul general despre averea parohiei etc. Aceste termene credem că nu sunt potrivite, fiindcă nu în luna Noemvrie se încheie gestiunea anuală, ci numai la finea lui Decemvrie. Mai potrivite ar fi termenele de Decemvrie şi Ianuarie. In Decemvrie

[1] Vezi „Revista Teologică" Nr. 7—10 şi 11—12 (1936).

Consiliul parohial alcătueşte lista membrilor adunării parohiale şi bugetul pentru anul viitor, cari se desbat în adunarea parohială ordinară din Decemvrie, iar a doua şedinţă ordinară a Consiliului să se ţină în Ianuarie, când se va desbate gestiunea financiară anuală, precum şi raportul anual despre mersul tuturor afacerilor parohiei, cari se vor prezenta în şedinţa ordinară a adunării parohiale din primul trimestru al anului. Aceste termene să se fixeze pentru şedinţele ordinare ale Consiliului parohial în cazul când rămânem în administraţia bisericească la anul financiar 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie. Dacă însă ne acomodăm anului financiar al Statului (1 Aprilie—31 Martie), ceeace este mai raţional, atunci a doua şedinţă ordinară atât a Consiliului, cât şi a adunării parohiale se vor putea ţinea în trimestrul Aprilie—Iunie.

Articolele 47—51 noui (49—53 vechi) rămân nemodificate.

La art. 52 nou (54 vechiu) se adaugă întregirea că „toate comitetele parohiale vor da socoteală de gestiunea lor Consiliului parohial". Fireşte că cel puţin odată pe an.

Dintre articolele 54—56 noui (56—58 vechi), cari tratează despre epitropii parohiali, numai la art. 54 se propun modificări de C. C. B. şi anume ca numărul epitropilor să fie pentru toate parohiile 3, fără a lăsa facultatea de a se mări numărul lor până la 5, cum era dispoziţia corectă veche. Cuvintele: „după alegere depun jurământul", să se înlocuiască cu „după aprobarea lor, ei depun jurământul", deoarece alegerea poate fi contestată şi chiar anulată. Să rămână şi dispoziţia veche ca epitropii să depună jurământul în faţa parohului şi a Consiliului parohial, fiindcă protopopul nu se poate deplasa în toate parohiile pentru acest scop. Acest articol mai are şi un adaos nou propus de C. C. B. după care „ei vor lucra gratuit afară de epitropul casier şi acesta numai când biserica are averi mari şi cu aprobarea Consiliului eparhial". Cred că mai bine ar fi dacă s'ar spune: „Ei vor lucra gratuit, dar prin bugetul parohiei li se pot aproba mici onorarii potrivit muncii ce o depun". Aprobarea specială a Consiliului eparhial nu e necesară, deoarece toate bugetele parohiilor ajung din oficiu la Consiliul eparhial spre aprobare.

Art. 57—67 noui (59—83 vechi) tratează despre protopopiate.

La articolii 57—59 noui (59—61 vechi) C. C. B. nu propune nici o modificare. La articolul 59 nou (61 vechiu), care spune că „Protopopul cu reşedinţa în capitala judeţului este reprezentantul oficial al Bisericii faţă de autoritatea statului“, să se precizeze că „el este reprezentant faţă de autoritatea judeţeană a statului“, deoarece altfel şi ceilalţi protopopi sunt reprezentanţi oficiali faţă de autoritatea statului.

Art. 60 nou (62 vechi) tratează despre datoriile şi drepturile protopopului, nu „poporului“ cum s'a tipărit greşit în proect. La punctele speciale ale acestui articol, C. C. B. propune numai modificarea dela litera *e*, ca adică raportul general anual despre viaţa bisericească să se prezinte numai episcopului, nu şi Adunării protopopeşti. Cred însă ca să se menţină textul vechiu întregit astfel: „prezentându-l Adunării protopopeşti în eparhiile, în cari aceste adunări fiinţează, iar în celelalte Consiliului eparhial“.

La art. 62 nou (64 vechiu) C. C. B. propune precizarea că „protopopul se numeşte de episcop“. Subsemnatul, potrivit celor expuse la art. 3, unde se tratează despre atribuţiunile Sf. Sinod şi unde am propus ca între aceste atribuţiuni să se treacă şi stabilirea normelor de instituire a clerului parohial şi protopopilor, cerându-se alcătuirea unui regulament special, propun ca acest adaus al C. C. B. să nu se primească, sau să se înlocuiască cu următorul: „Protopopii se vor institui potrivit regulamentului special alcătuit de Sf. Sinod“, sau de „Congresul Naţional Bisericesc“, dacă s'ar da Congresului această atribuţiune.

Art. 63, este cu totul nou, anume: „Protopopul este ajutat în oficiul său pentru chestiuni disciplinare de un *Consiliu protopopesc* numit de episcop pe timp de 6 ani şi alcătuit din 3 membrii clerici. In competinţa lui vor cădea chestiuni judecătoreşti mai mici, trimise de Consistorul Spiritual sau direct de episcop“. Potrivit acestei redactări acest consiliu protopopesc este forul judecătoresc al protopopiatului, deci mai corect ar fi numirea de „judecătorie protopopească“, cum a fost până acum, cu atât mai vârtos că în art. 10 s'a lăsat în fiinţă şi Consiliul protopopesc ca

organ executiv al Adunării protopopeşti. Fireşte, că numai acolo, unde vor funcţiona toate organele protopopeşti, a căror existenţă este lăsată la aprecierea autorităţilor eparhiale. Acest lucru se spune în art. 64 nou (65 vechiu) nemodificat, dar cu adausul corect că „Modul de funcţionare a acestor organe se va stabili de către eparhii, potrivit normelor locale". In consecinţă s'au suprimat toate articolele (66—80 vechi), cari tratează despre Adunarea protopopească, Consiliul protopopesc, epitropii protopopeşti şi judecătoria protopopească.

Art. 65 şi 66 noui (81 şi 82 vechi) despre conferinţele protopopeşti din protopopiate rămân nemodificate.

Art. 67 nou (83 vechiu) precizează că regulamentele, cari vor arăta modul de funcţionare a organelor protopopeşti să se întocmească de C. C. B. Credem însă că dacă s'a lăsat în seama eparhiilor aprecierea ori de să funcţioneze aceste organe sau nu, să se lase în seama eparhiilor şi fixarea modalităţii lor de funcţionare, iar în Mitropolia Ardealului această atribuţie să se dea Congresului mitropolitan pentru toate eparhiile.

Urmează articolele 68—98 noui (84—114 vechi) despre mânăstiri. In acest capitol C. C. B. propune o singură modificare, adăugând un articol nou (85) justificat: „Bugetele de venituri şi cheltueli, precum şi conturile de gestiune ale mânăstirilor se alcătuiesc de Consiliul economic al mânăstirii şi se aprobă de Consiliul eparhial".

Urmează capitolul despre episcopii, cu art.: 99—136 noui (115—152 vechi).

Art. 99—101 noui (115—117 vechi) rămân nemodificate din partea C. C. B. Părintele Şesan la art. 101 nou (117 vechiu) cu privire la „vârsta canonică" a episcopilor propune să se accepte 35 de ani. Ţinând însă seama de împrejurarea că în canoane nu găsim precizată vârsta pentru episcopi şi numai Aşezămintele apostolice (II 1) cer vârsta de 50 de ani, iar legiuirea lui Iustinian I întâiu 35 de ani (Nov. 123, 1) şi apoi 30 de ani (Nov. 137, 2), şi că şi N. Milaş spune (Canoanele Bisericii ortodoxe, trad. de Dr. N. Popovici şi U. Kovincici, vol. I, partea II, pag. 365) că 30 de ani se considerau potriviţi pentru episcopat, subsemnatul

opinează pentru vârsta de 30 ani (marele Mitropolit Veniamin Costache a fost ales episcop la vârsta de 24 ani).

Art. 102 nou (118 vechiu) tratează despre procedura la alegerile de episcop. C. C. B. propune numai modificarea ca alegerea să fie condusă de patriarh, iar nu de mitropolitul de care depinde eparhia vacantă. C. C. B. nu motivează propunerea, iar subsemnatul crede că mai corectă este dispoziția veche. Aceasta și pentru cazul că s'ar primi propunerea subsemnatului făcută la art. 12 din lege ca să se revină la forma de alegere din Statutul Șagunian prin Adunările eparhiale cu rectificarea ca la alegere să participe și câțiva înalți demnitari ai Țării.

Art. 103 și 104 noui (119—120 vechi) rămân nemodificate.

La art. 105 nou (121 vechiu) privitor la timpul vacanței scaunului episcopesc s'a adăugat numai că „în caz că este vicar arhiereu, mitropolitul deleagă pe acesta" pentru îndeplinirea afacerilor duhovnicești.

Art. 106—112 noui (122—128 vechi) rămân nemodificați din partea C. C. B.

Păr. Șesan însă propune la art. 106 nou (122 vechiu) ca între drepturile episcopilor să se pună la lit. *c* următoarele: „având dreptul, în cazuri grave de abatere dela canoane, legi și regulamente bisericești, de a exclude pe contravenienți, chiar membrii în corporațiunile elective bisericești, dela mai multe, sau chiar dela toate ședințele, având să facă justificare cuvenită în Adunarea eparhială". Fără îndoială că episcopul are dreptul de a exclude pe vinovați nu numai din cadrele corporațiunilor constituționale, ci chiar și din sânul Bisericii, dar nu e consult ca episcopul personal să ia astfel de măsuri, atunci, când poate face acest lucru cu colaborarea organelor constituționale eparhiale. În felul acesta se va înlătura orice bănuială de procedură arbitrară din partea episcopului. E adevărat că normele disciplinare și mai ales forurile judecătorești pentru abaterile mirenilor dela legile bisericești nu sunt precis și detailat reglementate în legiuirea noastră actuală, așa cum este cazul pentru clerici. Același lucru se poate spune și în ceeace privește activitatea mirenilor din corporațiunile

efective bisericeşti. Totuşi avem norme generale în privinţa aceasta. Astfel între atribuţiunile Consiliului parohial (lit. *n* art. 47 vechiu sau 45 nou din statut) găsim şi că acesta poate aplica credincioşilor din parohie pedepse mai mici bisericeşti şi la caz de necesitate poate cere ajutorul protopopului şi al episcopului, apoi între atribuţiile Adunării eparhiale precizate la art. 115 nou (135 vechiu) avem şi „consultarea şi luarea măsurilor trebuincioase pentru disciplinarea organelor bisericeşti şi a credincioşilor", precum şi că Secţia bisericească a Consiliului eparhial la art. 128 nou 144 vechiu) prin litera *g* are dreptul de „a priveghea asupra purtării morale a preoţimii şi poporului credincios, în şi afară de Biserică". Subsemnatul propune ca măsurile disciplinare împotriva membrilor corporaţiunilor elective pentru abateriile grave dela canoane, legi şi regulamente bisericeşti să nu se ia personal de episcop, ci de secţia administrativă bisericească a Consiliului eparhial. In acest sens voiu face propunere la locul cuvenit.

La art. 113 nou (129 vechiu) C. C. B. propune reducerea numărului membrilor Adunării eparhiale la 30, fireşte $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ mireni Păr. Şesan este însă pentru proporţia inversă; $^2/_3$ *clerici şi* $^1/_2$ *mireni.* Subsemnatul, potrivit celor expuse la modificarea legii, este de părerea ca să rămână starea veche, adecă numărul să fie de 45 sau 60 după întinderea teritorială a eparhiei, iar proporţia de o treime clerici şi două treimi mireni. Păr. Şesan în acord cu părerea C. C. B. arătată la sfârşitul „expunerii de motive" mai propune ca în Adunarea eparhială să intre şi doi stareţi sau alţi călugări aleşi de către stareţii mănăstirilor din eparhie. Aceasta pentru rolul cel mare ce l-au avut şi pe care trebue să-l aibă călugării în viaţa bisericească. Subsemnatul este de aceeaş părere. De asemenea să se primească şi propunerea părintelui Şesan ca corpurile profesorale dela şcoalele teologice să trimită câte doi reprezentanţi clerici în Adunarea eparhială. Unde există mai multe şcoale teologice de diferite grade, numai cea superioară va da doi reprezentanţi. Părintele Şesan motivează această popunere pe deoparte cu analogia dela Universităţi, cari trmit reprezentanţii lor în parlamentul ţării, iar de altă parte cu rolul preponderent al şcoalelor teologice în viaţa bisericească. Profesorii au

datoria de a contribui cu luminile lor nu numai la instruirea studenţilor, ci şi la îndrumarea practică a vieţii bisericeşti, fiind într'o cât mai strânsă legătură cu chiriarhul şi cu corporaţiunile bisericeşti, dar nu e potrivit ca ei să meargă la foştii lor ucenici, cerşindu-le voturile, ajungând câte odată în situaţia de a se lua la întrecere cu un contracandidat dintre clericii din parohii.

Tot la acest articol Păr. Şesan propune amendamentul: „Membrii mireni ai Adunării eparhiale trebue să aibă licenţa la vre-o Facultate, vârsta de cel puţin 30 de ani, o viaţă curată, religios-morală, cât şi merite reale pentru biserică constatate de episcop". Anume vârsta de 30 ani să se stabilească pentru motivul că şi în proectul de regulament pentru alegerea şi constituirea organelor reprezentative şi executive.... se cere această vârstă. Acest proiect de regulament s'a şi votat în acest sens în sesiunea din Octomvrie 1935 a Congresului Naţional Bisericesc. Dacă se şi admite deci această vârstă, dar studii superioare să nu se ceară. In Adunările eparhiale din Ardeal totdeauna am avut şi avem şi astăzi, persoane fără licenţă şi mai ales numeroşi învăţători distinşi ca membrii valoroşi, deşi aceştia nu au studii universitare.

La art. 115 nou (131 vechiu) C. C. B. propune reducerea atribuţiunilor Adunării eparhiale şi anume pe cele dela literele *a*, *d*, *e*, *f*, *h*, şi *l*, din cauză că acestea ar privi chestiuni neîndestul de precizate, litera *i*, care nu are sens, deoarece bursele, acordându-se de Consiliul eparhial, n'are sens ratificarea ulterioară, apoi litera *n* findcă nu ar putea intra în atribuţiunea Adunării eparhiale delimitarea şi înfiinţarea protopopiatelor, precum şi litera *r*, care a devenit fără sens, dacă membrii Consistorului spiritual eparhial şi mitropolitan vor fi numiţi. Astfel motivează C. C. B. suprimarea aliniatelor *a*, *d*, *e*, *f*, *h*, *i*, *l*, *n* şi *r*. Din textul ce ni se dă, însă se vede că totuşi n'a suprimat literele *a*, *f*, *h*, *i*, ci numai literile *e*, *l*, *n* şi *r*.

Litera *e* are textul: „consultarea şi luarea măsurilor trebuincioase pentru disciplinarea organelor bisericeşti şi credincioşilor". Subsemnatul este de părerea ca să se menţină partea referitoare la organele bisericeşti şi să se suprime

numai cuvintele: „şi a credincioşilor“, deoarece disciplinarea acestora rămâne în seama Consiliului eparhial şi a episcopului. Litera *l* privitoare la ratificarea burselor să se suprime, fiindcă Adunarea eparhială îşi va spune cuvântul său în această privinţă la cenzurarea şi aprobarea întregei gestiuni financiare a Consiliului eparhial. Litera *n*, despre „luarea dispoziţiunilor necesare pentru delimitarea şi înfiinţarea protopopiatelor“ să se păstreze pe seama Adunării eparhiale, fiind aceasta o chestiune foarte importantă pentru viaţa administrativă a eparhiei, în care trebue să-şi spună cuvântul său corporaţiunea reprezentativă în calitate de autoritate supremă a eparhiei, întocmai ca Congresul Naţional Bisericesc privitor la delimitarea eparhiilor. Litera *r* se poate suprima, trecând dreptul de numire a membrilor Consistorului Spiritual eparhial în atribuţia episcopului, iar ai celui mitropolitan, mitropolitului, pentru cazul dacă nu s'ar admite ca Sinodul Episcopesc mitropolitan să fie a doua instanţă disciplinară pentru clerici.

La art. 116—119 noui (132—134 vechi) C. C. B. nu propune nici o modificare. Art. 116 nou (132 vechiu) determină data fixă a ţinerii Adunării eparhiale ordinare pe Dumineca Samarinencii. Cum însă de multeori este imposibilă ţinerea Adunării la această dată fixă, e mai bine să se lase în grija episcopului fixarea datei pentru ţinerea Adunării, limitându-se la al doilea trimestru din fiecare an. Prin urmare textul nou al acestui articol ar fi: „Adunarea eparhială în sesiune ordinară se ţine odată pe an, în al doilea trimestru al anului, iar în cazuri de necesitate se poate convoca în sesiune extraordinară“.

La art. 119 nou (135 vechiu) C. C. B. face propunerea justificată ca hotărîrile Adunării eparhiale, cari după aprecierea episcopului, ar putea vătăma interesele Bisericii sau ale Statului, să nu se trimită Congresului Naţional Bisericesc, care se întruneşte numai la câte trei ani odată, ci Consiliului Central Bisericesc, spre a hotărî asupra lor, dar să se păstreze cuvintele: „fie aprobându-le, fie anulându-le“, fiindcă Consiliul Central nu poate avea şi dreptul de a le modifica sau înlocui cu altele. Aceasta în urma dreptului de autonomie recunoscut părţilor constitutive ale Bisericii prin art. 8 din lege. Păr. Şesan propune ca hotărîrile din

chestiune să se înainteze Sinodului Permanent, iar nu Consiliului Central Bisericesc. Deoarece însă aceste chestiuni sunt de natură administrativă, este mai just să se trimită Consiliului Central Bisericesc. La acest art. s'ar mai putea adăuga şi dreptul episcopului şi al minorităţii Adunării eparhiale de a trimite la acelaş for superior şi hotărîrile, cari s'ar aduce împotriva normelor legale, sau cari trec peste cercul de competinţă al Adunărilor eparhiale, precum am arătat la art. 5 din lege.

Art. 120—133 noui (136—149 vechi) tratează despre Consiliul eparhial. La art. 120 nou (136 vechiu) C. C. B. nu propune nici o modificare, dar la art. 121 nou (137 vechiu) propune reducerea numărului consilierilor la 3 de fiecare secţie, dintre cari cel puţin un salariat (referent), iar ceilalţi onorifici. Subsemnatul, în conformitate cu cele expuse la modificările propuse la lege, opinează pentru textul vechiu cu numărul de 6 consilieri pentru fiecare secţie, dintre cari cel mult doi salariaţi (referenţii), iar ceilalţi onorifici.

Art. 122 nou (138 vechiu) stabileşte că: „membrii secţiei bisericeşti, atât salariaţi cât şi onorifici, sunt toţi clerici h rotoniţi. Membrii secţiei culturale şi economice sunt o tre ime clerici şi două treimi mireni". Păr. Şesan mai propune, deplin justificat, ca toţi consilierii salariaţi (referenţii) deci şi cei dela secţiile culturale şi economice să fie clerici, hirotoniţi şi să aibă cel puţin 5 ani de preoţie şi să poarte titlul de licenţiat sau doctor în teologie.

Art. 123 nou (139 vechiu), referitor la alegerea consilierilor de Adunarea eparhială cu aprobarea chiriarhului, rămâne nemodificat.

La art. 124 nou (140 vechiu) despre durata funcţionării consilierilor, C. C. B. pe lângă textul vechiu mai adaugă: „Membrul cleric salariat nu poate avea alte funcţiuni. In cazul când ar primi alte slujbe ulterior stabilizării şi fără aprobarea episcopului, mandatul lor încetează". Să se primească atât acest adaus, cât şi cel de precizare, pe deplin clară, a sensului stabilităţii consilierilor referenţi, că după anul de probă „ei nu se mai aleg din nou, ci fac parte de drept şi cu vot deliberativ din Consiliul eparhial".

La art. 126 nou (142 vechiu) C. C. B. propune un aliniat nou necesar: „In cazul de sporire al afacerilor, episcopul poate delega un funcţionar cu însărcinarea de referent, care poate lua parte la şedinţele Consiliului cu vot consultativ“ în care însă să se precizeze că acest funcţionar este cleric şi are calitatea de „referent ajutător“.

La art. 127 nou (143 vechiu) C. C. B. propune ca hotărârile, să se poată lua, fiind de faţă cel puţin doi consilieri afară de preşedinte. Aceasta din cauză că C. C. B. reduce numărul consilierilor de fiecare secţie la 3 din 6, câţi erau până acum. Subsemnatul fiind de părerea ca să rămână 6 consilieri de fiecare secţie, urmează ca să se menţină dispoziţia veche de a fi de faţă la şedinţă cel puţin trei consilieri afară de preşedinte.

Propun aici un amendament nou şi anume: „Consilierii referenţi ai celor trei secţii vor putea participa cu vot deliberativ la şedinţele fiecărei secţii“. In felul acesta consilierii referenţi vor fi la curent cu afacerile tuturor secţiilor, având posibilitatea să coordoneze lucrările secţiei lor cu lucrările celorlalte secţii şi astfel unitatea armonică a funcţionării secţiilor va fi mai bine asigurată, dar şi ţinerea şedinţelor va fi mai uşoară, fiind consilierii referenţi mai la îndemână decât cei onorifici.

La aliniatul: „Când voturile sunt egale hotăreşte votul preşedintelui“, C. C. B. propune amendamentul: Hotărîrile luate de Consiliu, când el nu este prezidat de episcop, trebuesc aprobate de acesta“, care să se primească fiind justificat prin absenţa episcopului.

(Sfârşitul urmează) Dr. NICOLAE POPOVICI—ARAD

INDEMNURI DUHOVNICEŞTI[1]

De Dr. IOSIF HRADIL
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

SEMINARELE

Ideie foarte fericită este ca pe lângă fiecare mitropolie şi scaun episcopal să fie câte-un seminar, unde clericii din frageda lor vârstă să fie formaţi în evlavie şi rânduială bisericească. Precum plugarul de nu va semăna la timp, nu va putea secera, astfel şi Biserica nu poate culege roade îmbelşugate, decât prin lucrători harnici şi destoinici, pe cari trebuie să-i crească din tinereţe în seminarele sale. Prin ajutorul acestor seminare va putea dobândi Biserica lui Hristos slava, iar clerul şi preoţia podoaba de odinioară, astfel ca să se distingă prin învăţătură sfântă, prin evlavie şi prin curăţenie. Fără ajutorul şi razimul acestora rânduiala bisericească aproape nu poate trăi şi înflori.

Sunt multe şi mari foloasele de cari se bucură acei clerici, cari îşi petrec anii de pregătire în seminarii. „Mai buni sunt doi decât unul — zice Ecleziastul — cari au plată bună pentru ostenelile lor, că de va cădea unul, celalalt va ridica pe soţul său. Şi vai celuice este singur când va cădea, că nu este altul carele să-l ridice. Şi de se va scula asupra lui unul, cei doi vor sta asupra aceluia şi funia cea întreită nu în curând se rupe".[2]

O, cât de plăcută este, priveliştea pe care ţi-o îmbie o astfel de împreună vieţuire! Spuneţi-mi ce poate fi asemănat vieţii duhovniceşti dintr'un aşezământ, în care împreună primesc sufletele şi inimile cele trebuincioase pentru desăvârşire şi unde împreună se luptă pentru evlavie şi mântuire şi obşteşti sunt ostenelile şi răsplătirile? Tinerii adunaţi aci din diferite ţinuturi cu felurite firi, după săvârşirea anilor de pregătire preoţească par'că poartă un singur suflet. „Ce este bun şi ce este frumos, fără numai a locui fraţii împreună".[3] Albinele adunate în coşniţe ce miere dulce fac! Mergând mai mulţi

---

[1] Urmare din Anuarul XII (1925—36) al Academiei Teologice „Andreiane" din Sibiu.

[2] Ecl. IV, 9.

[3] Ps. 132, 1.

pe drum mai sigur fac drumul şi cât de uşor se pot împotrivi oricărei primejdii. De orice patimă ar fi suferind unul sau altul, dar din ruşine faţă de fraţi, se va sili cu bunăvoinţă şi cu trudă, ca să fie cu viaţa nepătată şi curată de orice fărădelege. Nevinovăţia tinerilor care-şi petrec anii ispitelor în astfel de aşezăminte, este sigură şi scutită de toate cursele patimilor şi ale lumii, deoarece stau sub ochii unui bărbat ales prin ştiinţă şi evlavie care este mărturie vie vieţii lor. Celce petrece aici se deprinde în virtute, dând probe în ea şi prin sfaturi şi pilde, se ridică la înălţimea vieţii creştineşti. Aci este silit a se gândi des asupra nedesăvârşirii sale; aci vine îmboldit prin râvna altora, vine povăţuit prin smerenia şi vine mişcat prin supunerea şi răbdarea altora. Aci îndreptarea unuia serveşte altuia ca înfruntare, aci primejdia unuia se face oglindă pentru altul. Aci trezvia unuia este paza altuia, aci cei buni sunt preţuiţi şi răsplătiţi pentruca să se facă şi mai buni, iar cei leneşi sunt dojeniţi. Cât de folositoare sunt seminariile se poate întrezări şi de acolo, că de s'ar destrăma, ele ar aduce Bisericii pagube neînchipuite. Fericit este acela care poate trăi într'un astfel de loc până ce nu se înzestrează cu virtuţile trebuincioase vieţii preoţeşti; fericit acela care se trudeşte pentruca să se facă lucrător bun şi zelos în îngrijirea sufletelor pe cari Domnul nostru Isus Hristos le-a răscumpărat, cu scump sângele Său. Fericit acela, care în vârsta sa fragedă şi aplecată spre rele dar şi moale ca ceara spre a primi cele bune, este întărit în faptele virtuţii, pentruca să câştige acea desăvârşire a vieţii, de care are atâta nevoe un viitor slujitor al poporului dreptcredincios.

DATORII DE SEMINAR

Sunt unii cari se îngrozesc de seminar ca de pământul acela care mănâncă pe ceice locuesc pe dânsul, iar alţii cari intră în el, dar cu anevoie şi fără de chemare, ca şi când ar merge în pământul celor de alt neam, sau ar fi închişi într'o închisoare. Cei cari intră în seminar cu astfel de păreri, nu-şi dau nici o silinţă ca să le alunge, ci calcă la tot pasul legile de rânduire şi nu deprind evlavia. De se supun voinţei maimarilor, o fac ca robii, învinuindu-i de asprime cu neputinţă de răbdat, murmurând contra lor; greşelile lor le măresc şi le umflă, se întovărăşesc cu cei neastâmpăraţi şi prin pilda lor rea încearcă să seducă şi să ispitească şi pe alţii. Sfaturile maimarilor nu le încreastă, mâniindu-se pe ceice vreau îndreptarea lor; sunt semănători de împărecheri, vorbesc nedemn şi necreştineşte şi cutreeră sălile toată ziua.

Sunt şi de aceia cari aproape smulg învoirea maimarilor de a ieşi afară, pentruca să alerge apoi prin toate părţile oraşului; iar alţii nu fac în seminar altceva decât lenevesc, dându-se somnului, povestirilor şi fleacurilor şi nici decum nu se îndeletnicesc cu adâncirea ştiinţei şi a înţelepciunii. Alţii sătui de viaţa seminarială, murmură împotriva ei şi când o pot face, alunecă în petrecerile lumeşti. Alţii se aştern cu totul studiilor, dar îşi uită de tot de evlavie. Aceştia, deşi învaţă, nu ajung niciodată la cunoştinţa adevărului; precum au intrat, reci, aşa vor eşi şi mai reci şi vor fi ca arborii toamna şi norii fără de apă, cele învăţate le ştiu fără ca să le înţeleagă deplin şi fără să le simtă mai adânc. Alţii prea aplecaţi părerilor şi judecăţilor lor, nici nu vreau să audă de bărbaţii încercaţi şi înzestraţi cu virtuţi cari îi sfătuesc înţelepţeşte. Alţii sunt ca fariseii, iau parte la toate îndatoririle lor, cum sunt: rugăciunile, reculegerile, sfânta liturgie, dar numai cu trupul, cu sufletul nu. Aceştia nu-s podoaba seminarului. Alţii aşteaptă ceasul ca să scape odată de viaţa seminarială ca de-o robie, să înceapă din nou viaţa cea dinaintea intrării în seminar. Pentru aceştia seminarul n'a însemnat o rupere, ci numai o întrerupere cu viaţa lor de mai înainte.

Să judecaţi deci, fraţilor, ce poate aştepta Biserica dela astfel de clerici şi ce folos poate avea poporul, care le va fi încredinţat lor spre păstorire. Iar tu, iubite candidat, intră în seminar cu însufleţire, acolo vei auzi ce trebue să faci, pentruca Domnul să verse asupra ta Duhul Său, ca să te sfinţească şi să te pregăteşti prin ştiinţă şi prin virtute la sfânta slujire a Bisericii. Intrat odată, gândeşte-te cu amărăciunea sufletului tău la fărădelegile tinereţei tale şi apoi curăţeşte-ţi prin taina pocăinţei conştiinţa ta. După acea aşează-te cu temei la pătrunderea ştiinţei dumnezeeşti, mai ales a Sfintei Scripturi, ca prin citirea zilnică să o adânceşti. Citeşte şi alte cărţi bisericeşti şi roagă pe Duhul celce cearcă inimile să te înveţe a cunoaşte calea lui Dumnezeu. Fugi de citirea cărţilor nefolositoare chemării tale, căci astfel de cărţi îţi vor stâlci numai sufletul. Drept acea Domnul nostru Isus Hristos ne aduce aminte: „Păziţi-vă de prorocii cei mincinoşi, cari vin la voi în haine de oi, iar înlăuntru sunt lupi răpitori".[1] Să nu faci nimic numai ca să fii văzut de maimarii sau fraţii tăi, ci toate să le faci spre preamărirea lui Dumnezeu. Să te supui maimarilor tăi văzând în ei pe părinţii tăi, iar tu arată-te lor fiu ascultător. Să fii cu rânduială în toate, dupăcum

[1] Mat. VII—15.

cere vremea sau vesteşte clopotul. Toate să le faci la locul şi felul cerut.

„Celce trăeşte regulei, trăeşte lui Dumnezeu" — zice sfântul Grigore de Nisa. Rabdă toate neplăcerile cu supunere. Dacă ceri dela mai marele tău ceva şi eşti respins, să nu te răsvrăteşti, deoarece maimarele vrea numai binele tău. Iar dacă el îţi va cere ceva contra voinţei tale, să ştii că o face pentru folosul tău. La toate lucrările obşteşti să iai parte şi nu lipsi niciodată dela ele fără prealabilă încuviinţare. Adu-ţi des aminte de chemarea ta şi mulţumeşte lui Dumnezeu pentrucă te-a ales dintre atâţia tineri şi râvneşte a duce o viaţă potrivită slujitorului lui Dumnezeu. Peste tot să fi modest, dar mai ales în biserică, în sala de studii, în dormitor şi prânzitor, dar şi afară de pereţii seminarului. Această virtute este podoaba tânărului celui bun.

Tăcerea fiind mijlocul cel mai bun pentru păstrarea păcii şi a evlaviei, de aceea să nu vorbeşti prea mult, nici prea tare şi numai despre cele trebuincioase. Mai ales ţine tăcerea înainte şi după rugăciuni, sfânta liturgie, cercetarea conştiinţei, primirea sfintelor taine a Pocăinţei şi a Euharistiei. Iar timpul liber să-l petreci în convorbiri folositoare. Să nu tândăleşti pe coridoare mai ales în vremea studiilor, petrecând astfel timpul cel scump în poveşti cu oricine te întâlneşti. Nu jigni pe nici unul dintre fraţii tăi, ci râvneşte a fi în pace şi bună înţelegere cu toţi. Pe toţi maimarii tăi să-i cinsteşti. Să nu te faci părtaş al tovărăşiilor ascunse, deoarece acestea totdeauna nasc numai neplăceri şi făţărnicie şi alte rele între fraţi: Aceasta nu este iubirea cea adevărată, ci împărechere, de aceea tu trăeşte cu toţi în bună înţelegere. Uneşte-te cu cei buni şi urmează-i în toate ale lor. Să fii cu luare aminte la citirea regulamentului seminarial şi silitor în păzirea lui, împlinind toate acele lucruri cari stau în legătură cu chemarea ta înaltă, pentruca să te faci cu atât mai vrednic de taina preoţiei.

Cearcă duhul tău şi de mai multeori întreabă-te pe tine: de ce am venit? Nu locul sfinţeşte pe oameni, ci oamenii sfinţesc locul. In acest fel vei spori cu înţelepciunea şi cu darul la Dumnezeu şi la oameni şi în sfârşit, te vei mântui pe tine şi pe aceia cari te vor asculta.

(Va urma) Prof. Dr. I. HRADIL

ATITUDINI

PREOȚII NOȘTRI, AȘA CUM SUNT

Am înainte o dare de seamă despre activitatea unei secții eparhiale a Asociației clerului „Andreiu Șaguna". N'o numesc. Nu asta importă. Ci francheța cu care își povestește preoțimea bucuriile ei, nevoile ei, avânturile ei. Nu-s flori împrumutate din frumusețile ispititoare ale unui graiu ce poate fi surprizător de măestrit — și tot atât de artificial — în vârful peniței unui raportor sfătos și cu imaginație bogată, ci realități în cari ne place să credem.

Preoții noștri se'ntâlnesc ades, își povestesc nevoile, schimbă gânduri frumoase întreolaltă și se risipesc apoi înzdrăveniți sufletește pe la vetrele lor. Două constatări importante desprind din bogata înșiruire de înfăptuiri ale preoților noștri, pe cari le codifică raportul în chestiune. Indemnurile stăruitoare pornite dela centrul eparhial prin cari s'au dat indicații în scopul alcătuirii inteligente a programelor conferințelor preoțești, a înzestrării bibliotecilor parohiale cu cărți ziditoare de suflet și de pricepere în cele ale științei, n'au rămas fără rezultat. Preoțimea se nevoește întru clarificarea problemelor pastorației actuale, primește bucuros — cu tot greul traiului — cartea bună ce i se trimite la biblioteca parohială, o citește și mulțumește autorității bisericești care o povățuește. Dacă preoțimii noastre i-ar lipsi dorul de-a se instrui zi de zi, nu cred că aș fi citit în acest raport aprecierile mângâitoare cu cari sunt întâmpinate bunăoară cărțile apărute în cele două serii — teologică și didactică — ale tiparniței dela Sibiu.

Dar nu numai gustul culturii lucrează între preoții noștri. Zeci de alte preocupări le angajază vremea de toate zilele. Căci în adevăr — spune raportul — după o examinare mai atentă, iată care este icoana preotului din zilele noastre: preotul liturghisitor, predicator, conferențiar, doctor sufletesc și uneori trupesc, administrator al Sf. Taine, conducător al societăților culturale și religioase (Oastea Domnului, Societatea Sf. Gheorghe, Reuniunile de femei, Casele Culturale), membru în consiliile comunale și școlare, președinte de bancă sătească, președinte al „Astrei" și al „Ligii antirevizioniste", preotul străjer, preotul preregimentar etc. etc. Lista-i lungă. Un corp de apostoli ai neamului, pe umerii căruia sunt încărcate atâtea sarcini, trebue că lucrează. Iar omul care lucrează, are și conștiința demnității slujbei sale. Așa și preoții noștri. Deaceea, următoarea încheiere a raportului în chestiune e cât se poate de la locul ei:

„Deci când ni se dau atâtea atribuţii fără să fim întrebaţi, să ni se dea voie să pretindem ca să nu mai fim comparaţi cu perceptorii — eu aş zice: cu „vameşii" — precum şi să protestăm contra unei mentalităţi sălăşluite în creerul răuvoitorilor, că nu muncim decât din Duminecă'n Duminecă şi că şi aşa primim salar prea mare pentru cât muncim".

Insemn aici aceste drepte afirmaţii. Căci ele sunt caracteristice pentru viaţa bisericească a vremii.

Preoţimea noastră lucrează şi e conştientă de valoarea lucrului ei pe care-l depune ca pe o jertfă bine primită pe altarul Bisericii străbune şi al neamului nostru.

CONTRA LEGIUNII STRĂINE DELA „FARUL NOU"

Inainte cu trei luni, soborul Ierarhilor ortodocşi ardeleni a alcătuit — cum se ştie — o pastorală împotriva comunismului. Apariţia ei a fost un eveniment remarcabil nu numai in sfera de manifestări ale Bisericii noastre, ci pentru întregul neam românesc, căruia îi grăia ea. Cele mai mari şi mai bune ziare româneşti au reprodus-o în întregime, cu toată sgârcenia de spaţiu la care le obligă, mai ales toamna, îmbulzeala veştilor de tot felul. Pastorala numită, s'a risipit peste câmpiile sufletului românesc când trebuia. Ierarhii noştri au prins momentul potrivit. Asupra acestui lucru era de acord toată obştea românească.

Ci iată că un domn dela foaia familiei Frollo — care iscăleşte cu răsunătorul nume „Morus" — s'a găsit să facă „opinie separată". Drept aceea numitul s'a îndesat la cuvânt — cu toatecă nimeni nu l-a poftit — şi luând plaivasul cutezanţei iezuiticeşti, a sgâriat în paginile foii oficiale a familiei Frollo obiecţiunile sale „competente". Ci că pastorala amintită n'ar vorbi nimic de viaţa viitoare, nu osândeşte avortul şi îndeamnă norodul să ţină cu străşnicie la bunurile pământeşti. Apoi — era de aşteptat — îl supără foarte pe dl Morus credinţa neţărmurită pe care şi-o spovedesc Ierarhii noştri în trăinicia neamului românesc. Indrăsneţul pseudonim uită unde se află când afirmă că pastorala Ierarhilor ardeleni nu se poate compara cu enciclicele în chestiune ale episcopilor Romei Leon XIII şi Pius XI.

Acum eu n'am de gând să arăt fragilitatea ilariantelor obiecţiuni pe cari le face dl Morus. Oricine a citit pastorala contra comunismului trebue să pufnească'n râs la „critica" străinului care ne dăscăleşte din paginile trufaşe ale „Farului nou". Sau, dacă totuşi doreşte să vadă ce-i punem noi împotrivă, să citească articolul „Străinul tot străin" din Telegraful Român, Nr. 49—1936. Căci pe noi ne interesează aici altceva, deocamdată.

Gestul Ierarhilor noştri a fost urmat — să zicem: imitat? — la Crăciunul anului trecut, de „Episcopii provinciei unite de Alba-Iulia şi Făgăraş" cari au comis o pastorală împotriva comunis-

mulut şi bolşevismului, adresată clerului şi poporului pe care-l păstoresc. Am citit-o şi noi. Cu interes, fireşte. Câteva săptămâni înainte, ziarele ne informau că şi căpeteniile bisericeşti din Anglia, iar mai recent prelaţii romano-catolici din Germania, au luat atitudine publică faţă de bolşevism. Asistam aşadar la o adevărată cruciadă de slovă anticomunistă. Dar, dacă am proceda şi noi ca dl Morus dela „Farul nou", ar trebui să spunem că ierarhii uniţi nu se conformează câtuşi de puţin adresei aşezate în fruntea pastoralei lor. Căci nu ştim cu ce s'ar putea alege „poporul" — pentru un cler desrădăcinat din solul românesc de şcoala romană mai merge — care citeşte această pastorală, ce coase laolaltă petece din proza marxistă („Arbeiter Zeitung" din Viena, pasagii din faimoşii Karl Marx, Bebel, Lenin şi Liebknecht), crâmpee din scrisorile pastorale ale papilor Leon XIII („Rerum novarum") şi Pius XI („Quadragesimo anno"), amestecate cu foarte puţine cuvinte dumnezeieşti din Sf. Scriptură. Noi ştim că acestea din urmă trebue să fie cele dintâi într'o pastorală, căci până la papii amintiţi, chiar la catolici, se întinde autoritatea Sf. Părinţi ai Bisericii. Afară de aceasta unde-i graiul neaoş românesc din pastorala Ierarhilor ortodocşi, care vorbeşte poporului pe măsura priceperii lui? Lacuna aceasta a observat-o P. S. Alexandru Rusu al Băii mari, care-i ataşază o „tâlcuire", zorind să schimbe pe ici pe colea, câteva părţi „pe cari am ţinut să le dăm într'o formă mai uşor înţeleasă de toţi" (cf. Farul nou din 27 Decemvrie 1936).

Nu mai continuăm! Nu că doară am aştepta s'o ia la forfecat dl Morus. I-am cere prea mult.

Foaia familiei Frollo nu se amestecă acum pentru prima dată în chestiuni cari nu-s de resortul ei. Are înapoia sa, în această privinţă, o întreagă listă de delicte comise în dauna vieţii noastre bisericeşti. Slujba ei constă în a ponegri tot ce lucrează ortodoxia românească. E o metodă, urmată cu o consecvenţă diabolică, de a vorbi de rău, a calomnia, a dispreţui, a defăima tot ce este ortodox; în schimb a ridica în slavă tot ce este papistaş şi a trece sub tăcere scăderile şi slăbiciunile papistaşismului. E aceasta — mai mult chiar decât o metodă — **o mentalitate pervertită cu totul.** *Această mentalitate s'a încuibat şi în redacţia familiei Frollo. E un fel de „bold papal" împlântat în trupul legii româneşti. Aţâţă, loveşte, ori de câteori are ocazie şi mai ales când n'are. Şi noi, răbdăm. Răbdăm să fim umiliţi la noi acasă de nişte străini, tocmai într'o vreme când problema străinismului, în alte domenii ale vieţii noastre de stat, se soluţionează câtuşi de cât mulţumitor. Marton Herz, faimosul criminal literar, a fost adus la tăcere. Dela tribuna autorizată a Senatului se ridică glasuri contra francmasoneriei şi a presei bolşevizate. Lupta de purificare — cum îi spunea decurând dl N. Iorga — e în plin marş. Când vine rândul familiei Frollo? Căci „lucrul" ei e o pagină tristisimă în istoria demnităţii noastre româneşti.*

GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Prof. P. Svetlov: ÎNVĂŢĂTURA CREŞTINĂ ÎN EXPUNERE APOLOGETICĂ. Vol. II. Traducere de profesorii univ. Ic. St. S. Bejan şi C. N. Tomescu. Chişinău 1936, pag. 652, preţul 300 Lei.

In nr. 5—6, 1936 al Revistei Teologice am prezentat primul volum din opera monumentală a profesorului Pavel Svetlov dela Universitatea imperială Sf. Vladimir din Chiev, în traducerea distinşilor profesori dela Facultatea de Teologie din Chişinău Ic. St. S. Bejan şi C. N. Tomescu. Acum prezentăm, în continuare, pe al doilea. După cum primului volum nu i-am făcut decât o scurtă dare de seamă, la fel facem şi acestui al doilea, nu din pricina că lucrarea nu ar merita o atenţiune deosebită, ci pentrucă este aşa de întinsă şi cuprinde un material ce reclamă studii atât de largi, încât sarcina aceasta cade în competinţa critrică a unor specialişti consacraţi, care dealtfel s'a şi făgăduit.

Volumul I cuprinde pe lângă problemele introductive ale dogmaticei, doctrina despre Dumnezeu unul în fiinţă şi întreit în persoane, — şi învăţătura despre Dumnezeu în raport cu creaţiunea: cosmologia, antropologia şi providenţa.

In volumul II se continuă expunerea apologetică a dogmaticelor creştine, cu acelaş aparat bibliografic-ştiinţific, ca şi primul. Volumul începe cu ponirologia sau învăţătura despre originea, esenţa şi urmările răului în lume, împărţită în capitole mari despre starea originală a lumii şi a omului, despre originea răului după Biblie şi tradiţia popoarelor, despre păcatul strămoşesc şi urmările lui, cu lămuriri adânci şi foarte interesante asupra morţii şi învierii, precum şi asupra teoriilor optimiste şi pesimiste despre originea răului expuse în raport cu doctrina creştină despre rău. Cu o rară pasiune pentru adevăr, autorul analizează problemele dogmaticei creştine la lumina ştiinţei adevărate şi în armonie cu ea, îndeosebi problema învierii şi a trupului duhovnicesc ca sfârşit al tuturor lucrurilor şi respinge cu succes teoriile şi ipotezele necredincioşilor, cari uzurpă ştiinţa şi în chip ilegal se aşează sub ocrotirea ei.

Partea a doua a volumului este un tratat despre viaţa, învăţătura şi personalitatea Mântuitorului, Hristologia. După o expunere sintetică a mântuirii ca urmare a ponirologiei (necesitatea, posibilitatea şi esenţa mântuirii), lucrarea cuprinde învăţătura Bibliei şi a Bisericii despre persoana şi dumnezeirea Mântuitorului. Avem aci, pe lângă dovedirea autenticităţii şi caracterului istoric al Evangheliilor şi al minunilor evanghelice, lămuriri foarte preţioase despre creştinism şi cultură şi o critică severă a şcolilor raţionaliste şi a

cărţilor tendenţioase, cari propagă păreri greşite şi concepţii neîntemeiate despre creştinism sau despre viaţa Mântuitorului Hristos, cum sunt: „Necredinţa viitorului" (Guyot), şcoala lui Bauer (Tübingen), „Viaţa lui Isus" (Renan, Strauss, Reville şi Harnack — cu Esenţa creştinismului). Toate sunt descoperite şi combătute la lumina adevărului prin argumente cu neputinţă de biruit. Urmează învăţătura despre firea omenească, fără de păcat şi infailibilă, a lui Isus, învăţătura despre uniunea ipostatică şi consecinţele ei, despre dogma întrupării în raport cu raţiunea logică (ereziile hristologice) şi cu raţiunea practică, ca să încheie cu arătarea, că cea mai bună cale, pentru îndoelnici şi necredincioşi, spre credinţa în Hristos, este viaţa religioasă, experienţa credinţei.

Invăţătura creştină este o monumentală apologie modernă a creştinismului. Deşi nu este completă, căci îi lipseşte soteriologia cu învăţătura creştină despre condiţiile mântuirii, despre Biserică, sfintele Taine şi eshatologia (care probabil se cuprinde în altă lucrare a lui Svetlov pe care ne-o făgăduesc traducătorii: *Crucea lui Hristos,* tot aşa de voluminoasă) şi deşi mai are unele neajunsuri ortografice şi câteva nume străine greşit scrise, (în greşelile de fond — dacă sunt — nu intrăm), valoarea ei nu este cu nimic diminuată. Din contră, în ortodoxie nu cunoaştem o lucrare similară, care cu ajutorul unui aşa de vast material de cunoştinţe biblice, patristice, filosofice, ştiinţifice şi literare, să mijlocească împrietenirea dogmelor religioase cu raţiunea logică, tocmai într'o vreme când se cere cu mai evidentă necesitate ca apologetica să vorbească...

Pr. Il. V. FELEA

I. Popescu-Mălăeşti: SCURTĂ INTRODUCERE ÎN CĂRŢILE VECHIULUI TESTAMENT. Pentateuhul. Bucureşti, 1936, pag. 95, Lei 70.

După informaţiile pe cari le deţin, părintele-profesor I. Popescu ar fi dat o formă ultimă celei mai mari părţi din materialul care constitue Introducerea în sfintele cărţi ale Vechiului Testament. Manualul, cred eu, se compune din prelegerile ţinute studenţilor, în decursul anilor de profesorat de până acum. Manuscrisul aşteaptă astfel ca încetul cu încetul să vadă slova tiparului. In fascicole, formă destul de potrivită din mai multe puncte de vedere. La noi, unde s'a lucrat atât de puţin la Vechiul Testament, orice contribuţie nouă la lămurirea problemelor de ordin biblic îţi este prilej de sinceră bucurie. Imi pare mai ales bine că, pe lângă apreciatul volum al Părintelui Tarnavschi, studenţii noştri vor avea în curând la îndemână un nou „vademecum" la Introducere. Iată motivul pentru care doresc ca lucrul început de părintele Popescu, să ajungă a fi desăvârşit. Fascicola acum de curând apărută este întâia din partea specială a Introducerii. Ea se ocupă de Pentateuh. Părintele profesor Popescu-Mălăeşti mai publicase în 1904 un studiu introductiv la Pentateuh. Deatunci până acum multe lucruri s'au schimbat, de-

aceea şi ediţia aceasta apare revăzută şi adăogită. Autorul se ocupă mai întâi cu clasificarea generală a cărţilor canonice. Impărţirea e cea obişnuită: I. Thora (legea, adică Pentateuhul); II. Nebiim (profeţii) *a)* rişonim (priori), *b)* aharonim (posteriori); III. Chetuvim (celelalte scrieri). Proximul capitol se ocupă de numirea şi împărţirea Pentateuhului. Urmează *cuprinsul* pe scurt al celor 5 părţi cari constituesc Pentateuhul, apoi *Planul şi scopul Pentateuhului, autorul* şi *autenticitatea Pentateuhului, critica literară, ipotezele ei, rezultatele studiilor criticei, temeiurile ipotezelor,* (numirile lui Dumnezeu, deosebirea de stil, deosebirea istorisirilor, titlurile şi formulele de încheiere, repeţirea unuia sau aceluiaş fapt sau lege, contrazicerile). *Deuteronomiul* (titluri deosebite, contrazicerile, deosebirile între legile din Eş. Num. şi Deut., Stilul şi diferite expresiuni, Notiţe geografice, Postmosaica). *Autorul Pentateuhului* (Mărturiile Pentateuhului, Mărturiile celorlalte cărţi, Profeţii, Scriitorii judei şi creştini, Autorul cunoaşte bine Eghiptul, Nu sunt nici alte temeiuri pentru o compunere mai târzie); *Critica realistă* (Istorisirea facerii lumii, Istorisirea despre potop, Genealogiile, Cronologia biblică, Istorisirile despre patriarhi, Robia eghipteană şi ieşirea din Eghipt).

Este justă afirmarea că împărţirea în 5 părţi a Pentateuhului este mai veche decât LXX. Autorul Pentateuhului este Moise. Aşadar concepţia bisericii ortodoxe cu privire la autor îşi păstrează pe mai departe valabilitatea. Nu sunt temeiuri suficiente pentru susţinerile criticilor: „Inmulţirea numărului prelucrătorilor şi redactorilor; îmbunătăţirea versului socotind şi hotărând de unde este luat chiar şi un cuvânt din un vers, înşişi criticii mărturisesc că n'a dus la nici un rezultat". Descrieri ale timpului de după Moise, cum e cazul în capitolul 28 din a 2-a lege, unde se făgăduesc anumite bunătăţi celorce vor păzi legea şi se anunţă o mulţime de rele celor cari calcă legea, părintele-profesor le justifică prin inspiraţia şi profeţia Pentateuhului, cari sunt realitaţi şi nu ficţiuni cum le-ar plăcea multora să creadă.

Ca un adaos la partea introductivă aflăm capitul despre Critica realistă. Critică, care „analizează cuprinsul cărţii din punct de vedere al verităţii lui". Astfel critica realistă face întrebuinţare de: istorisirea despre facerea lumii, istorisirea despre potop, despre patriarhi, despre robia egipteană, genealogii, cronologia biblică etc. — pe cari le crede pure invenţii omeneşti.

Autorul constată că aceste istorisiri sunt povestirea unei realităţi şi corespund adevărului. Aproape tot ce s'a descoperit până acum confirmă în linii generale datele biblice. Dacă uneori se pare că există o nepotrivire între datele furnizate de ştiinţe şi între cele ale Bibliei, e că se caută în Sfânta Scriptură alt scop decât cel urmărit de autorii sfinţi. Cu literatura, indicată bogat la notele mărginaşe, autorul ne ţine în curent, dacă ţin bine'n minte, până la 1933 şi astfel celce doreşte să aprofundeze una sau alta dintre problemele Pentateuhului ştie unde se află şi alte scrieri cari se ocupă

de acea colecţie de cărţi. Seminaristul, studentul ca şi preotul sârguitor se pot orienta şi vor cunoaşte calea pe care trebue s'o urmeze în studierea acestor scrieri sfinte.

Pentateuhul constitue cel mai însemnat grup de scrieri din Vechiul Testament, de aceea mă simt plăcut îndatorat a mă ocupa mai pe larg de multe din chestiunile tratate în volumul la Pentateuh al Părintelui profesor I. Popescu-Mălăeşti. Dar aceasta, într'un număr viitor.

Prof. Dr. N. NEAGA

*

Ioan Gh. Savin, profesor de Apologetică la Facultatea teologică din Chişinău: CURS DE APOLOGETICĂ, Vol I. Partea introductivă; Tipografia „Fântâna Darurilor", Bucureşti, 1936; 152 pagini; Preţul Lei: 100.

Par'că de-o carte de teologie străină — oricât ar fi ea de valoroasă — nu te bucuri atâta ca atunci când îţi cade în mână una românească, fie aceasta şi mai modestă. Când se'ntâmplă să mai fie şi bună, te bucuri îndoit. E ceeace ni s'a întâmplat nouă, când am răsfoit cartea pe care dl Prof. univ. Ioan Gh. Savin ne-a trimis-o înainte cu câteva săptămâni, la redacţie.

Il cunoşteam pe preţuitul ei autor ca pe-un publicist harnic şi combativ, de pe vremea când iscălea la „Calendarul" acele sprintene foiletoane cari, strânse în volum, s'au îmbiat obştei cititorilor sub titlul atât de sugestiv: *Iconoclaşti şi apostaţi contimporani* (Bucureşti, 1932; Tipografia cărţilor bisericeşti; 110 pagini).

Acum Domnia Sa îşi tipăreşte partea introductivă a Cursului de Apologetică pe care-l predă studenţilor facultăţii de teologie din Chişinău, înşiruindu-se astfel alături de Dr. Vasile Găină şi Dr. Ioan Mihălcescu, astăzi P. S. Arhiereu Irineu, vicarul sf. Patriarhii, cari dacă — spre marele nostru noroc — nu sunt singurii savanţi ortodocşi români cari au înzestrat această disciplină teologică cu lucrări definitive (vezi Literatura apologetică la noi, p. 45—46), sunt totuşi cei mai mari între aceştia. Pe profesorul Dr. V. Găină ni l-a dat facultatea teologică din Cernăuţi; pe P. S. Irineu Mihălcescu, cea din Bucureşti; dl I. G. Savin ne dă o Apologetică dela facultatea de teologie din Chişinău. Cercul e aşadar complect. Şi-i cât se poate de frumoasă această potrivire.

Cartea cuprinde şapte capitole, dintre cari numai primele patru epuizează chestiunile de ordin apologetic introductiv, căci cele trei părţi cari urmează sunt tot atâtea monografii dacă nu de sine stătătoare, apoi desigur complecte, bine încheiate. Inşiruirea titlurilor lor, arată din destul importanţa şi actualitatea problemelor pe cari le desbat: *Teologia şi ştiinţa, Teologie şi filosofie* şi *Raportul dintre religie şi ştiinţă*. Ele sunt menite să sporească valoarea cărţii şi să-i înmulţească interesul cu care va fi căutată şi citită.

Scrisă limpede şi sprinten, Apologetica dlui Prof. Savin te atrage încă dela lectura primelor pagini. Iată definiţia acestei ştiinţe

urmată de câteva consideraţiuni de ordin general pe cari ne place să le reproducem pentru fluiditatea lor:

„Apologetica este disciplina teologică, care are de obiect: expunerea, apărarea şi justificarea adevărurilor fundamentale ale religiei creştine prin mijloace oferite de raţiune.

Apărarea tainelor credinţei cu armele raţiunii, iată o întreprindere nu tocmai uşoară. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât dificultăţile şi obiecţiunile se ridică din ambele domenii. Din acel al credinţei, fiindcă credinţa, adesea, depăşeşte marginile raţiunii; din cel al ştiinţii, fiindcă ştiinţa nu ajunge întotdeauna până la tainele revelaţiei.

Dar chiar atunci, când taine ale credinţei sunt abordabile şi prin armele raţiunei şi chiar acolo, unde luminile raţiunei postulează pe cele ale credinţei, dificultăţile nu dispar. Credinţa se socoate suficientă şie-şi, chiar atunci când raţiunea i-ar putea fi necesară şi utilă; ştiinţa se socoate străină credinţei, chiar când e silită să postuleze ajutorul acesteia.

Şi acest proces nu este de provenienţă strict contemporană. Raţiunii umane i-a plăcut, îndeosebi, să peregrineze pe ţărmurile sinuoase ale îndoielii şi să poposească, deseori, printre fiordurile de ghiaţă ale „ştiinţelor exacte". Dar tot de atâtea ori s'au produs şi revenirile către „câmpiile înflorite ale credinţei".

Din acest proces de peregrinări şi întoarceri, de tăgăduiri şi afirmări dintre credinţă şi raţiune, dintre ştiinţă şi religiune, s'a născut Apologetica.

La început, ca isbucnire spontană şi sporadică de apărare a credinţii atacate sau negate — Apologiile, mai târziu, ca o disciplină sistematică şi permanentă de apărare a credinţii în genere: Apologetica.

La pag. 23 urm. autorul vorbeşte de o „criză" a Apologeticei. Şi nu fără temeiu. Căci „materialismul şi sensualismul, marii adversari de până acum, au dispărut de pe câmpul de luptă, dovedindu-se a fi fost erori în domeniul ştiinţelor şi al filosofiei". Locul lor l-au luat alte curente de gândire, alte concepţii de viaţă. Autorul discută în celece urmează, două din acestea: *Modernismul* şi dificila chestiune a libertăţii de cugetare în materie de credinţă, chestiune ridicată şi agitată îndeosebi de *liberalismul* protestant.

In ce priveşte literatura apologetică ortodoxă românească, cred că tabloul pe care ni-l dă dl Prof. Savin la pag. 45—46 ar trebui complectat, la o nouă ediţie a volumului acestuia, cu valoroasa lucrare a dlui Isidor Todoran, profesor la Academia teologică ortodoxă română din Oradea: *Problema cauzalităţii în argumentul cosmologic* (Cluj, 1935; 206 pag.).

Urăm lucrării dlui Prof. Savin o primire bună. Iar nouă — bucuria de-a putea vesti cât mai curând şi apariţia celorlalte volume.

GRIGORIE T. MARCU

CRONICĂ

INTERNĂ

NEAMUL ROMÂNESC CINSTEŞTE PE VASILE LUCACI. Toată suflarea românească a celor cinci judeţe ale României de nord-vest s'a strâns, Duminecă 13 Decemvrie 1936, la Satu-mare, să se închine la monumentul pe care neamul recunoscător l-a ridicat legendarului luptător pentru dreptate şi unire care a fost Vasile Lucaci.

Nu ne stă în gând să-i zugrăvim impunătoarea făptură în câteva rânduri de ştire zorită. Nici n'am isbuti. Viaţa oamenilor mari se rememorează desăvârşit rostindu-le doar numele. Aşa şi cu Vasile Lucaci. Memorandist, apologet al dreptăţii noastre milenare de-aici până'n America şi luptător pentru unirea cu Patria Mamă — iată ce-a fost, în puţine cuvinte, dârzul patriot din pomenitul corn de ţară românească. Lanţurile lui, temniţa din Seghedin şi toate suferinţele îndurate de el? De-ar trăi, ne-ar îndemna astăzi cu mulţumirea celui ce-a văzut rotunjindu-se România visată de el, să nu le mai luăm în seamă, ci să îngrijim să nu-i lăsăm mormântul călcat de răsbunătoarea trufie ungurească — niciodată.

Vasile Lucaci, de optsprezece ani de zile, a încetat să mai aparţie altcuiva decât neamului pe care l-a slujit cu o dârzenie exemplară. El e un bun românesc. La monumentul ce s'a desvelit în Satu-mare, a alergat, alături de norod, o trupă impresionantă de miniştri. Asta, ca să ştie toţi că uriaşul pomenit în stare este să ne dee tuturor, chiar de dincolo de mormânt, elocvente şi mişcătoare lecţii de dragoste de neam. Cei întruniţi în jurul monumentului său, au priceput acest îndemn: sărbătoarea s'a prefăcut spontan într'o măreaţă manifestaţie antirevizionistă.

Prea Sfinţitul Episcop Dr. *Nicolae Popoviciu* al Orăzii, a adus lui Vasile Lucaci, în numele Bisericii ortodoxe româneşti, prinosul cuvântului Său entuziast şi sincer. GR. T. M.

✣

PRAZNICUL NAŞTERII DOMNULUI LA SIBIU, a fost precedat în anul trecut, pentru a 11-a oară, de tradiţionalul concert religios de colinde şi cântece de stea, dat de corul mixt al sfintei Mitropolii şi al Şcoalei normale „Andrei Şaguna", sub conducerea păr. prot. profesor Timotei Popovici. Concertul a fost un eveniment important peste care nu putem trece fără să-l tăiem la răboj. Căci în acest an, el n'a desfătat numai Catedrala arhiplină de lume, ci ţara întreagă, căreia i-a fost împărtăşit prin radio. O surpriză binevenită — surpriză întrucât n'a fost anunţată în prealabil — a fost presantul apel la inimile ortodoxe româneşti pe care l-a constituit însufleţita cuvântare a I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, picurată în marea colindelor. Toate acestea s'au săvârşit „pentru reînvierea şi cinstirea vechilor şi frumoaselor noastre cântece de Crăciun şi pentru înviorarea sufletului nostru creştin românesc".

✣

EXTERNĂ

CRÂMPEE DIN APOSTOLIA P. S. EPISCOP POLICARP AL AMERICEI. Activitatea naţională şi bisericească a P. S. Policarp Moruşca a culminat în al V-lea Congres Bisericesc, dar primul prezidat de un episcop, ţinut la Joungstown, (Ohio) în toamna trecută.

La şedinţele şi serbările date cu ocazia Congresului, au participat români din toate coloniile din America, în frunte cu preoţii lor. A fost una dintre cele mai mărețe festivităţi dată cândva de românii din America şi o solemnitate de pietate creştină ortodoxă. Biserica s'a dovedit a fi neîncăpătoare pentru congresiştii dornici să audă cuvântul Domnului din gura Episcopului lor şi de-a se împărtăşi din acelaş sf. potir.

Cuvântarea de deschidere a P. S. Policarp a fost o magistrală expunere a stărilor şi mersului afacerilor bisericeşti de când şi-a luat scaunul în primire, încheind cu propuneri şi orientări de viitor. Incă odată s'a dovedit să fie un om înţelept, inimos şi cu devotament. Reţinem din această cuvântare că în primul an de pastoraţie, P. S. Sa a intreprins peste 60 de vizitaţiuni canonice, cunoscând pe români la ei acasă. P. S. Sa mărturiseşte că i-a găsit într'o stare cu mult mai bună decât se aştepta. In cele câteva mii de kilometri străbătuţi, P. S. Sa a fost în cea mai strânsă relaţie cu autorităţile civile şi mai ales cu Ministrul României la Washington, cu care a fost în audienţă la preşedintele Franklin Roosevelt al Americei. A vizitat pe capii bisericeşti ortodocşi ruşi, greci, sârbi şi sirieni şi a intrat în legătură frăţească cu Biserica episcopală (anglicană). Lucrează mână'n mână în lucruri de interes comun, cu frăţească înţelegere, cu greco-catolicii şi a luat contact chiar cu ierarhii romano-catolici, acolo unde nu era considerat „schismatic". A luat măsuri contra „calendariştilor" din Canada vestică, Cu drept cuvânt se poate spune că P. S. Policarp este în deplină conştiinţă a răspunderii Sale.

Dintre multele hotărâri frumoase de interes obştesc luate în cele 3 zile ale congresului, amintim câteva: înfiinţarea unui schit românesc, ca aşezământ de cultură şi educaţie creştinească şi naţională. Deja s'a adunat suma de 1709 dolari (aproape 300.000 Lei) şi s'a donat o fermă mare. S'a aranjat o excursiune de studii a tinerilor în ţară, pe vara viitoare. S'au pus la punct chestiunile de ordin bisericesc, cultural-şcolar, economic-financiar etc. S'a organizat centrul mai bine şi parohiile în protopopiate. Congresul a fost condus după statutul şagunian.

După închiderea Congresului, tineretul a desfăşurat un concurs de coruri bisericeşti şi o foarte reuşită petrecere „ca acasă". Zilele acestea vor rămânea ca o piatră de răspântie în istoria Românilor din America.

Opera naţională desfăşurată între fraţii noştri din America, cât şi cea pe cale ziaristică din foaia „Solia", a Prea Sfinţitului, este

covârşitoare şi ne rugăm bunului Dumnezeu să-I dăruiască sănătate şi pace întru mulţi fericiţi ani ca să se poată bucura de roadele muncii Sale.

V. HAŢEGAN

CONGRESUL PANORTODOX DELA ATENA. Am amintit în numărul trecut, doar în treacăt, despre congresul teologilor ortodocşi întrunit la Atena, în zilele de 29 Noemvrie—5 Decemvrie 1936, propunându-ne să revenim, cât ce vom avea o dare de seamă mai amplă asupra desbaterilor. Acum o avem. Căci ne-o dă, într'unul din numerile mai proaspete ale „Universului" (20 Dec. 1936), d-l prof. univ. Dr. Şerban Ionescu, unul din membrii delegaţiei româneşti.

Congresul dela Atena nu s'a întrunit cu gândul de-a schimba dintr'odată faţa ortodoxiei contimporane, dar nici să lase lucrurile aşa cum le-a găsit. In faţa diferitelor curente inovatoare care-şi caută drum către inima ortodoxiei, teologii noştri s'au găsit solidari în acceptarea unui criteriu de orientare pur ortodox, un criteriu care n'a dat greş niciodată: Sf. Scriptură, Sf. Tradiţie şi învăţătura Sf. Părinţi. „Inapoi la fundamente, să nu rătăcim"! — s'a strigat la Atena. Strigătul de alarmă îl cunoşteam. Ne rămâne să-l ascultăm doar. Şi asta nu-i partea cea mai uşoară.

Congresul teologic panortodox vrea să fie o manifestare pur ortodoxă prin sine însuşi. Se ştie cu câtă simpatie am colaborat la conferinţele mondiale interconfesionale, oridecâteori am fost solicitaţi. Era timpul să ne sfătuim odată şi noi în de noi. Odată şi de mai multeori. Căci peste doi ani, e vorba să se 'ntâlnească teologii ortodocşi la Bucureşti. Vor urma la rând Belgradul, Sofia, Varşovia şi un centru teologic rusesc din diaspora sau poate, chiar din Rusia.

Congresul dela Atena a prins necesitatea convocării unui sinod ecumenic ortodox, pentru a cărui pregătire a oferit serviciile sale şi chiar soluţii.

Pentru izbânda mişcării ortodoxe pe care congresul pomenit speră că a stârnit-o — şi mai ales nădăjdueşte s'o facă să crească aşafel încât să astupe gurile celor cari acuză ortodoxia răsăriteană de lipsă de dinamism — s'a hotărît la Atena editarea unei reviste teologice pan-ortodoxe, care va apărea, dupăcum se pare, în România, în limbile greacă, slavă şi română.

S'a insistat asupra necesităţii de-a organiza un schimb interortodox de profesori şi studenţi şi s'a veştejit încă odată anticreştinismul materialist şi ateu.

Acestea sunt concluziile pe cari le înseamnă pomenitul teolog român pe marginea congresului panortodox dela Atena. GR. T. M.

NOTE ŞI INFORMAŢII

UN AN NOU de sincer entuziasm ortodox românesc poftim cordial întregei familii a revistei noastre.

LA BRAŞOV s'a făcut în ziua de 21 Noemvrie a. c., pomenirea cu laudă a celui ce a fost talentatul poet, vrednicul dascăl şi iscusitul publicist din Ardealul de ieri, Ion Al. Lapedatu. Tot atunci şi tot acolo, au fost sărbătoriţi cei doi fii gemeni ai săi, d-nii Alexandru şi Ion Lapedatu, cu prilejul împlinirii alor 60 ani de viaţă laborioasă. Sărbătoarea — onorată cu prezenţa I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi P. S. Episcop Nicolae al Clujului — a însemnat doar atât: fraţii Lapedatu binemerită dela Biserică şi neam.

O OGLINDĂ a frumoaselor strădanii desfăşurate de Secţia Arhiepiscopiei Sibiu a FOR-ului în anul 1935—36, ne îmbie raportul prezentat cu modestie şi optimism adunării generale dela Braşov din 27 Sept. 1936, tipărit în broşura, cu titlul: *Activitatea „Frăţiei Ortodoxe Române" din Arhiepiscopia Sibiului*, Sibiu, Arhidiecezana, 1936; 16 p.

MĂNĂSTIREA Arnota — ctitoria şi paznica mormântului voevodului Matei Basarab — va fi restaurată. Iniţiativa e a preoţimii oltene şi ostenelile, tot ale ei. Mijloacele de lipsă, se strâng creştineşte şi româneşte. Din ofrandele sătenilor — cari constau din bani, cereale, vin etc. — s'a adunat până acum aproape un milion de Lei. Drumul care duce din sat la mănăstire, a fost complect refăcut. Actualmente se lucrează la renovarea mobilierului mănăstirii.

LA o întrunire de dată mai recentă a preoţimii noastre din protopopiatul Târnavei, s'a hotărît ca să se ia iniţiativa clădirii unei mănăstiri pe locul unde a fost cetatea lui Ştefan cel Mare dela Cetatea de Baltă. Secţia locală a FOR-ului va colabora, în acest scop, cu îndrăsneţele silinţe ale preoţimii tractuale.

INTR'UN energic articol publicat în „Universul" din 20 Dec. 1936, vrednicul Părinte Protopop Ioan Moţa, dela Orăştie, denunţă cazul unui subrevizor şcolar din Hunedoara, care cutreeră judeţul în lung şi lat, ca unul care se află în plină treabă. Şi treaba lui constă în a cere şcolilor primare să împingă orele de religie după masă, adică... după uşe. „Religia nu mai e vrednică să stea în rând cu scrisul, cu cetitul, cu istoria, cu geografia cu învăţătura despre animale, despre peşti şi paseri? S'o dăm afară, printre deprinderile neînsemnate şi neluate în seamă,

ca desemnul şi sportul?... se întreabă P. C. Sa.

Adevărat, cinstite Părinte Moţa. Barem de-ar înţelege, cei cari fac aşa, că pe drept răsvrătita P. C. Tale peană nu înţeapă numai pe subrevizorul din Hunedoara.... GR. T. M.

LA a 72-lea aniversare a Asociaţiei Bisericilor Anglicane şi Răsăritene (The Anglican and Eastern Church Asociation) ţinută la Westminster în luna Noemvrie 1936, după o liturghie în limba greacă, preşedintele Lord Sanker a accentuat înaintea mai multor reprezentanţi ortodocşi necesitatea unirii bisericilor.

Punctul principal a fost raportul lui Dr. A. O. MacDonald despre misiunea delegaţiei anglicane la Bucureşti în 1935. Dupăce şi-a expus impresiile despre ţara şi poporul românesc, a redat esenţa discuţiilor dela Bucureşti, încheind cu constatarea că Anglia poate oferi României ajutor material, în schimbul unui ajutor spiritual.

După o muncă de peste 50 de ani a Asociaţiei, validitatea hirotoniilor anglicane a fost recunoscută de cele mai multe biserici ortodoxe.

S'a citit o scrisoare dela patriarhul României, şedinţa ridicându-se cu binecuvântările patriarhului sirian, Mar Shimun.

ÎNAINTEA studenţilor dela Kings College, Londra, profesorul rus Florovsky dela Institutul Ortodox din Paris, a ţinut 3 conferinţe în limba engleză despre răscumpărare în teologia greacă. Prima a fost generală şi introductivă, făcând deosebire între moartea omului şi cea întru Hristos. In a doua, a desaprobat tendinţa de a considera teologia patristică ca eşită din uz şi a lăudat reacţiunea Anglicanilor în aprecierea ei reală. In a treia şi cea mai bună, a expus ideile acestea pe deplin şi sistematic. V. H.

ADMINISTRATIVE. Rugăm pe preţuiţii noştri abonaţi *să-şi înoiască* din vreme *abonamentul* pe anul 1937. La trimiterea banilor să se arate lămurit pe cotorul mandatului poştal *cine* trimite abonamentul (adresa complectă) şi *pe ce an?* Iar pentru a evita eventuale încurcături, rugăm pe C. Preoţi cari primesc revista pentru biblioteca personală să specifice Administraţiei acest lucru. Acolo unde revista e abonată pentru biblioteca parohială, să se ceară schimbarea adresei pe numele *Oficiului parohial* respectiv şi nu pe numele parohului.

REVISTA TEOLOGICĂ

APARE LUNAR

SUB PATRONAJUL I. P. S. MITROPOLIT NICOLAE

ABONAMENTUL PE UN AN: 260 LEI.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:

ACADEMIA TEOLOGICĂ, SIBIU, STRADA MITROPOLIEI 24—28

ÎN ACEST NUMĂR: